

Година XXIII - Број 536
Субота, 7. април 1962. год.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

КРОЗ ВЕКОВЕ

ЦАРСКА ЛОГИКА

Руски племић Александар Булгаков (1781—1863) био је царским указом постављен за управника московске поште због тога што је латио од неодољиве по

требе да чита туђу пошту. Булгаков је 24 године провео на овом положају читајући туђа писма с највећим уживањем.

БЕЗ ТРАГА

За време другог светског рата неколико великих ратних бродова нестало је без трага. Ниједан од њих није звао у помоћ мада су сви били опремљени радио-телеграфским уређајима. Између осталих бродова та судбина је задесила америчке торпедерке „Цервис“, „Пилсбери“, „Едисон“ и ратни брод „Ешвил“.

ПРОЖАРИВИ ГЕНЕРАЛ

Клаудије Албиниус, римски генерал за време императора Марка Аурелија (121—180) имао је чудовишан апетит. Ако смемо да поверујемо старим записима, он је за један дан могао да поједе 100 печених пиљића, 40 остирга, 10 диња, 10 килограма грожђа, 100 бресака и 300 смокава.

ДОБРОМ СТРЕЛЦУ

Џејлсонски краљ Дугтемуну (161—137 пре наше ере) награђивао је сваког стрелца на своје личне гарде за сваки пун погодак у борбеним вежбама гомилом златног новца. Величина гомиле одређивана је на тај начин

што би се у земљу забала стрела тако да јој вири само врх, а затим су преко и око врха стављани златни новчићи све док га потпуно не би покрили.

У ОВОМ БРОЈУ: Мој џазар с Хеминџејем. Необични доживљаји капетана Лајеруза. Уочи фудбалске олимпијаде. Ђура Јакшић у „Врајолану“. Хумор. Анејдоше.

АПРИЛСКЕ ШАЛЕ

крајева земље долетели су љубитељи у Амстердам пешице бициклом или колима да би последњи пут видели ово ремек-дело.

Априлске шале достојне овог имена садрже увек вишемање неко очигледно обележје. Године 1957. један лист у Амстердаму објавио је да у град стиже позната италијанска филмска звезда Ђина Лолобриџида. Цео свет је нагнуо на железничку станицу. Али неверљиви људи у то нису поверовали. Према извештају тог истог листа велика звезда је потписала уговор за главну улогу у филму „Црна соба“ у коме се износи живот у Холандији у 19. веку.

Године 1960. један амерички недељни часопис умало није насео вести која је изнела историјат холандских петорки рођених пре 21. годину. Родитељи су за читаво то време чували тајну а сада кад су им ћерке одрасле и живе срећно, пристали су да изнесу читав овај редак случај. Чланак је био праћен фотографијама младих девојка (једна је учитељица, једна се кретарица, једна балерина, једна домаћица а једна фармерка) које су биле толико верне да је главни уредник америчког часописа одмах упутио каблограм у Амстердам и тражио детаље. Одговор је стигао у Америку као бомба: холандске петорке су добро измишљена шала. Свастика главног уредника је позирала на фотографији пет „сестара“.

Априлске шале су често написане називи научним језиком. Једна прича о атомској пећи објављена 1954. године била је толико убедљива да је мађарски институт за атомску енергију тражио детаље од овог часописа.

Уредници холандских часописа и листова воле да се на шале са својим конкурентима. Највећи успех направио је један холандски дневни лист кад је објавио да је један мајмун у амстердамском зоолошком врту научио да говори. На ову вест уредник једног другог листа одмах је телефонирао управнику зоолошког врта и пребацио му што одмах није позвао и представнике штампе.

Неки листови шаљу лепе поклоне сваком оном читаоцу који им да неку добру априлску шалу. После шале о петоркама, часопис је добио преко 1.500 писама од својих читалаца. Преко хиљаду њих упутили су срдачне честитке срећним родитељима а многи су честитали и часопису за духовитост и машту. Сваке године овај холандски часопис губи већи број претплатника, али то не представља ништа према 10 милиона Холанђана који воле овакве шале.

ЗЕЛЕНИ АБОНОС

Вероватно нисте знали да а боносоро двоја чиа се боја често употребљава као синоним за реч „црн“ може да буде и неке друге боје? На Јамајци се среће зелени абонос,

на Маскаренским острвима у Индијском океану — бели, на Антилским острвима — жути, а једна врста јужноамеричког абоноса чак има плавичасту боју.

Недавно, 1. априла, један холандски дневни лист објавио је на првој страни да ће се због непријатног мириса штампарске боје, убудуће штампати лист са бојом која ће мирисати на лалу. За време доручка, читаоци читаве Холандије су лист стављали под нос и сетили се одмах који је датум. Та врста априлске шале обична је појава у Холандији. Док се у осталим земљама оне ограничавају на детињасте шале, у Холандији зрели људи посвећују месеце и доста новца да би измислили неку добру и духовиту априлску шалу. Најбоље од њих објављују преко штампе, радија или телевизије. Првог априла 1960. године у току емисије посвећене класицима, објављено је, да је због чишћења позната Рембрантова слика „Ноћна стража“ почела да губи боју. То вече, из свих

НЕМА ГРОБА ЗА МУМИЈУ

Директор историјског музеја у америчком граду Цексону, у савезној држави Мисисипи, желео је да се ослободи једне египатске мумије која је почела да се распада и одлучио је да је покопа на оближњем гробљу. Међутим, месне власти су му то забраниле. Наиме, према једном закону савезне државе Мисисипи на њеној

територији могу бити сахрањени само они чији је узрок смрти апсолутно јасан и непобитно утврђен.

Сместа су били позвани најквалификованији стручњаци али ни они нису могли да утврде од чега је пре неколико хиљада година умро древни Египћанин. Мумија је остала у музеју.

Шта је град?

На питање шта је град, чују се различити одговори. Најчешће се узима у обзир број становника у насељу, затим његове функције, занимање становника и др. На Куби је неко насеље град ако је електрифицирано, има медицинску службу и преко 150 становника. У САД се за град сматра насеље које има преко 2500 становника, у Швајцарској и Јапану преко 10.000. У Кини се за градове сматрају само насеља изнад 50.000 становника, док се насеља са 300 па чак и 500 хиљада становника убрајају у градове средње величине. У велике градове убрајају се у Совјетском Савезу насеља са преко 300.000 становника, а у Авганистану са преко 50.000 становника.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

Најјачи ветрови на Земљи дувају на гребену Денисон — Антарктик. Средња годишња брзина ветра износи 19,4 метра у секунди. У најветровитијим месецима средња брзина ветра достиже 25 метара у секунди, а у најмирнијим 11,7 метара у секунди. Број ветровитих дана је 340 у години.

на онолико воде колико је тешка. Човеку је довољно 2,5 литра воде, што представља отприлике 3% његове тежине.

Човек употребљава очи за 90% својих послова. Према томе, очи су у току дана запослене 15 до 18 часова.

сле великог земљотреса у Чилеу, 1960. године.

Аустралијски научници су недавно произвели јабуке без помоћи пчела. Јабуке су без семенки. Цветови су били опрашени са гиберелинском киселином.

Група британских експерата за рударство конструисала је машину која може да у три смене замени у раду 300 рудара. Ова машина, снабдевана бушилицом дебелом скоро један метар, у стању је не само да копа угља већ и да га транспортује на одређено место.

У три смене, са по шест по моћника у смени, она ископа 1.100 тона угља. Сматра се да ће ова јединствена машина унети праву револуцију у индустрији угља.

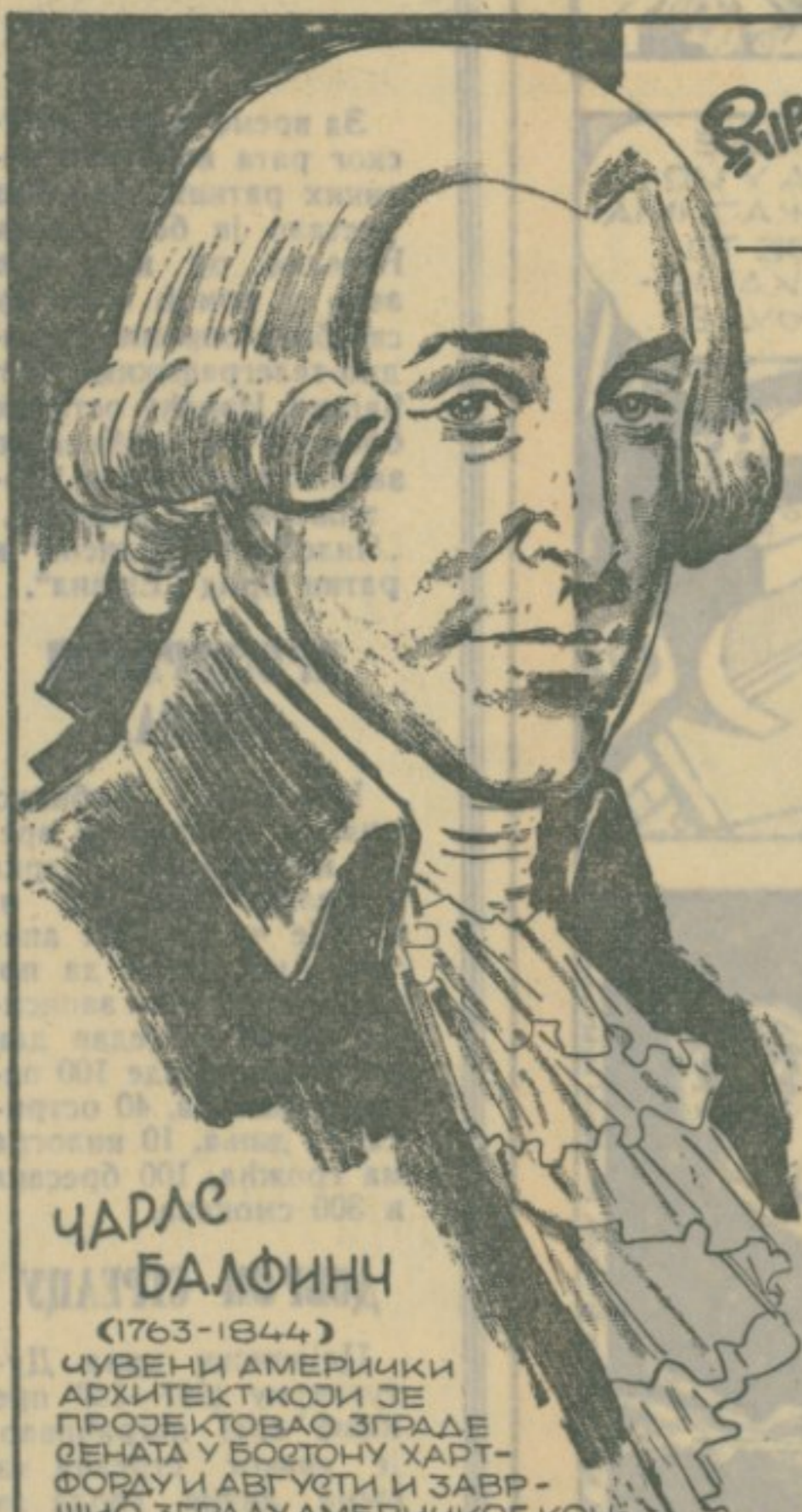
Узраст харинге лако је установити, пошто се код ње свакодневно образује нови слој крљушти.

Најјачи ехо може се чути у Ирској, у планинама над Каларнејским језерима. Звук ловачког рога овде се појачава преко сто пута.

Риби је потребно у току да

Према предвиђањима неких инжењера из Детроита тип аутомобила у 1970. години биће за око једну трећину лакши, економичнији, мање скуп и вероватно нижи.

Земља наставља да дрхти после великих земљотреса. На пример, она је вибрирала око три хиљадата дела од сантиметара сваких 20 минута за време више месеци по-

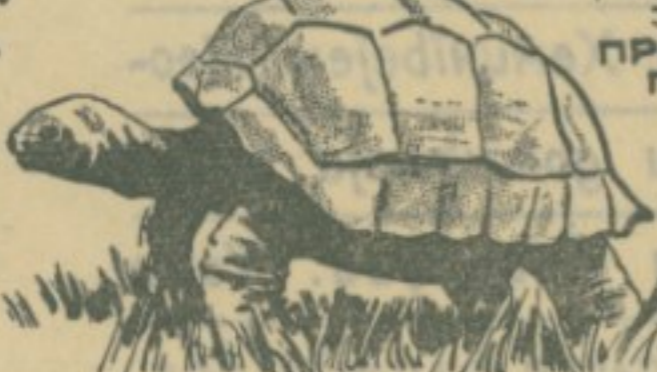

ЧАРЛС БАЛФИНС

(1763-1844)
ЧУВЕНИ АМЕРИЧКИ АРХИТЕКТ КОЈИ ЈЕ ПРОЈЕКТОВАО ЗГРАДЕ СЕНАТА У БОСТОНУ ХАРТ-ФОРДУ И АВГУСТИ И ЗАВЕРШИО ЗГРАДУ АМЕРИЧКОГ КОНГРЕСА У ВАШИНГТОНУ НИЈЕ ДОЗВОЛИО ДА ИДЕАНО ОД ЊЕГОВО 11 ДЕЦЕ ПОСТАНЕ АРХИТЕКТА
ЗЕР ЈЕ СМАТРАО ДА СУ СВЕ ВАЖНЕ ГРАЂЕВИНЕ У ЗЕМЉИ ВЕК ПОДИГНУТЕ!

„ЏОНАТАН“

ЈЕДНА КОРЊАЧА КОЈА И САД ЖИВИ У ДВОРИШТУ ГУВЕРНЕРОВЕ ПАЛАТЕ НА ОСТРВУ СВЕТЕ ЈЕЛЕНЕ ИМАЛА ЈЕ ВЕК 50 ГОДИНА КАДА ЈЕ НАПОЛЕОН БИО ТАМО ЗАТОЧЕНИ

© 1961. King Features Syndicate, Inc. World rights reserved.

Ripley's Вероватли итд

ХРАМ У БЕХРАМПУ

(ИНДИЈА)
НИЈЕ СЛУЖИО ЗА МОЛИТВЕ ВЕК ЗА ПРОКЛИЊАЊЕ ВЛАДАРЕВИХ НЕПРИЈАТЕЉА. 93 ГОДИНА СВЕШТЕНИЦИ СУ У ЊЕМУ ДАЛИ И НОК ИЗГОВАРАЛИ НАЈСТРАШНИЈЕ КЛЕТВЕ

ЖИГ ЗА ПОНИШТАВАЊЕ МАРАКА

КОЈИ ЈЕ УПОТРЕБЉАВАО ЈЕДАН РОМАНТИЧНИ ПОШТАР У ВОТЕРБЕРИЈУ (САД) ПРЕДСТАВЉАО ЈЕ СРЦЕ ПРОБОДЕНО КУПИДОНОВОМ СТРЕЛОМ (1869)

ЗУБИ ДИВЉЕГ ВЕПРА

УПОТРЕБЉАВАНИ СУ НЕКАД КАО НОВАЦ НА НОВОЗ ГВИНЕЗИ

ИНДИЈСКИ ВЛАДАР ЈАХАНГИР (1569-1627)

КОГА ЈЕ ОД РАЗЈАРЕНОГ ТИГРА СПАСАО СЛУГА АНУП РАЈ — НАГРАДИО ЈЕ СВОГ СПАСИОЦА САМО ЗАТО ШТО ЈЕ САЧУВАО ЖИВОТ ЊЕГОВОГ ОМИЈЕНОГ СЛОНА ПОКЛОНИШИ МУ 103 СЕЛА!

ПАПАГАЈ У ФУТРОЛИ

Ретке и екзотичне птице представљају у Аустралији је дан од значајних извозних артикала. Фламинго и ретке врсте папагаја постају неколико пута скупљи чим се нађу ван граница Аустралије. Због тога кријумчари ретких птица проналазе сваког дана све нове начине да их кришом од

власти изнесу из Аустралије: зашивају их у поставе од капута, стављају их у разне крупе плодове из којих су одстранили унутрашње делове, скривају их у разне футроле. Ова врста кријумчарења наноси огромну штету животинском свету у Аустралији, који обухвата најређе врсте животиња и птица на свету.

Полицијске успомене

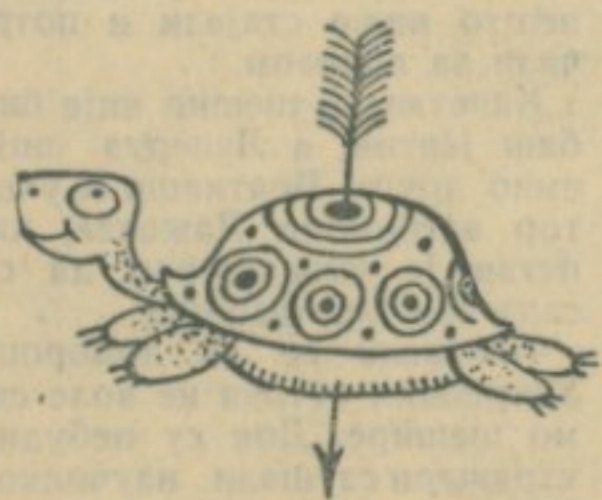
Полицијске власти у Лондону приметиле су да улични стражари често губе своје шлемове. Истрага је показала да лондонски полицајци продају своје шлемове америчким туристима. Практични Амери-

канци нашли су за ове „успомене“ оригиналну примену. Мушкарци претварају шлемове у ручне „фриџидере“ у којима чувају боце с вискијем, док их жене користе као „термосе“ за кафу.

Стрела и корњача

Индијанци у држави Екватору лове циновске корњаче помоћу лука и стреле. Да би се добио овакав трофеј потребна је велика умешност. Јер, стрела уперена право на корњачу не може да пробије

њен дебели оклоп. Због тога ловци циљају у вис, избачена стрела описује широку параболу и, добивши потребну брзину, пада огромном силином на „метву“ и пробија корњачин оклоп.

КАМИОН ЛИЛИПУТАНАЦ

У Јапану је конструисан малолитражни теретни аутомобил „кони — гупи“ у који могу да се сместе два човека и да се превезе сто килограма робе. Овај камион — лилипутанац је дуг 2,5 а широк 1,2 метра. Тежак је свега 270 килограма. Развину брзину од 79 километара на час. На сто километара троши свега 3,3 литара горива.

ЕЛЕКТРОНСКА РАКЕТА, КАЖЕШ! А КАКО ОНА ЛЕТИ, ДЕДА СТАЈО?

ОЕСИ ЛИ ЧУО ЗА АНТИ-МАТЕРИЈУ?

ОВАЈ НИСАМ... ЖИВИ ЛИ ОНА ОВДЕ НЕГДЕ У КОМШИЛУКУ?

ТИ СЕ ТО СА МНОМ ШАЛИШ?

ЗАШТО БИХ СЕ ШАЛИО, ДЕДА СТАЈО?

ЧИКА БАЈО, 'АЈДЕМО У ЗАДЊЕ ДВОРИШТЕ! УЈКА СТАЈА НАМЕРАВА ДА ИСПРОБА СВОЈУ ЕЛЕКТРОНСКУ РАКЕТУ!

САД ЋЕ ДА КРЕНЕ!

ДАЈЕМ ВАМ ПЕТ МИЛИОНА ЗА ТУ ВАШУ СПРАВИЦУ!

ШТА? ЗА РАКЕТУ КОЈА ИДЕ НАТРАШКЕ? ВАЖИ!

ЧУО САМ ДА ЈЕ ЗА ДВА ДАНА ПРОДАО ДЕСЕТ ХИЛЈАДА РАКЕТА!

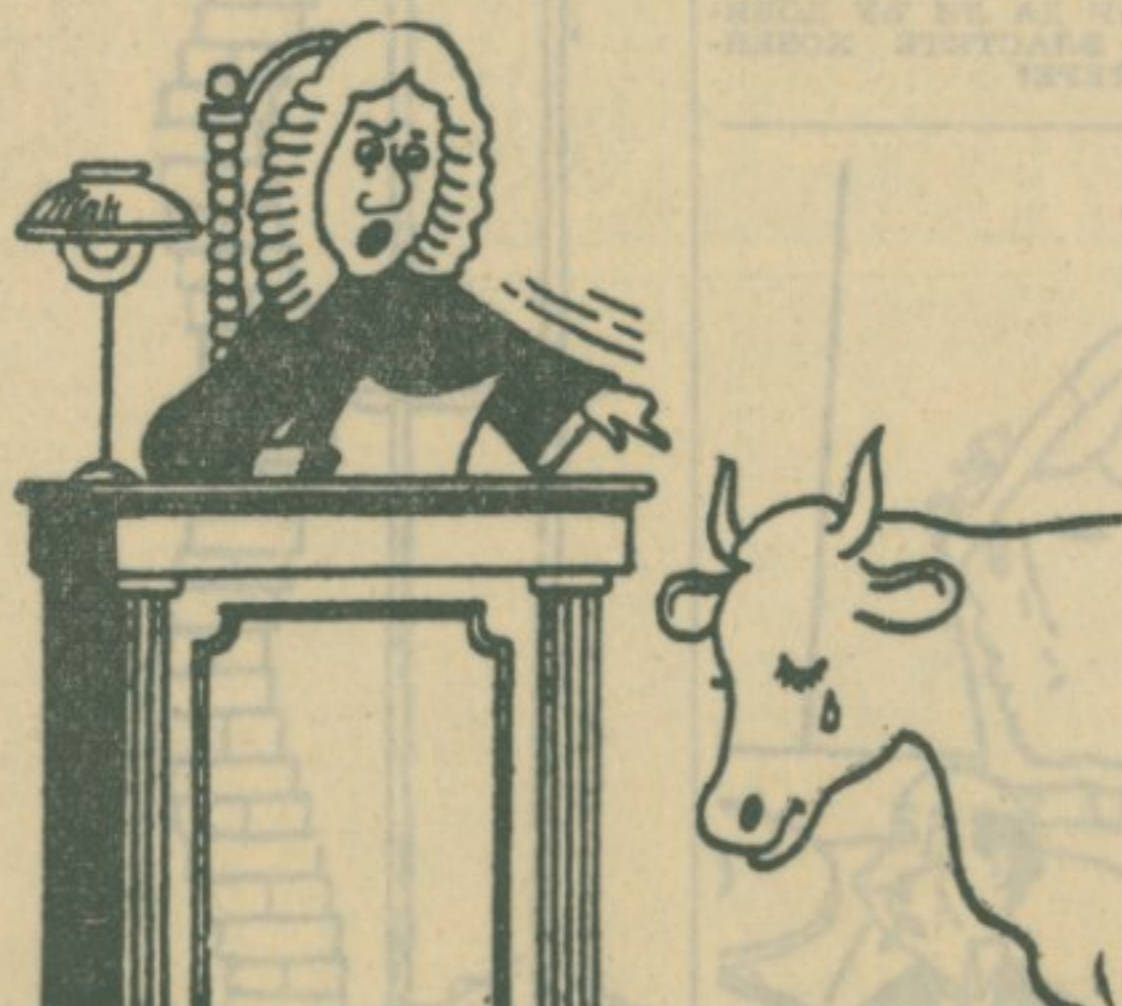
КОПАЦИЦА ПЕТРОЛЕЈСКИХ ИЗВОРА „БЕЛА КРТИЦА“

КОПА ПОТПУНО САМА СВЕГА 1.000.000 ПРОДАЈЕ БАТА ПАТАК

НЕОБИЧНО СУЂЕЊЕ

Судије у месту Труро, у Енглеској, нашле су се пред веома тешким проблемом. На „оптуажничкој клупи“ нашао се један во који се није „достојно понашао“. У оптужници против вола написано је: „Док се домаћица Херд бавила пословима у својој кући, одједном је чула неку страховиту буку и на своје велико чудо видела да кроз таваницу вири четири огромне ноге. То су биле ноге оптуженог вола који припада суседном фармеру. Во се на необјашњив начин попео на таван. Под његовом тежином даске су попустиле, па се моли суд да донесе праведну пресуду...“

Верни својим принципима да бране животиње, енглеске судије су доне-

ле следећу пресуду: домаћица Херлова требало је да води више рачуна о вратима и да их затвара, па во не би могао ући на таван.

НА ЗЕМЉИ ИМА ОКО ТРИ МИЛИЈАРДЕ ЉУДИ

Према последњим извештајима УНЕСКО-а укупан број становника на Земљи се повећао на 2905 милиона лица, односно на око три милијарде.

Сваке године број становника на Земљи се повећао за 45 милиона лица, што отприлике износи као и број становника Француске. Што значи да се сваког часа роди 5000 беба, или око 85 рођења у минуто.

Становништво подељено по континентима изгледа овако:

Азија: 1624 милиона, Европа: 421, Америка: 398, Африка: 236, Совјетски Савез: 210, Океанија: 16 милиона. Најгушће су насељени: острво Јава, делта Тонкин, југо-источна Кина и Индија. У овим областима густина је од 1000 до 1500 становника на квад-

ратни километар. А најслабије су насељени: Тибет, Сахара, Аљаска, Аустралија са мање од једне особе на квадратни километар.

ЕКСПРЕСНО ОДМРЗАВАЊЕ РИБА

У Великој Британији почео је да се употребљава уређај за одмрзавање морске рибе. Рибе непрекидно пролазе између електрода наизменичног напона, а овај напон зависи од врсте риба. Уређај је у стању да блок залеђене беле рибе одмрзне за мање од петнаест минута, а блок смрзнуте харинге за свега пет минута.

Ови уређаји знатно ће олакшати рад у индустрији риблих конзерви и у трговини.

НЕОБИЧНИ ДОЖИВЉАЈИ КАПЕТАНА ЛАПЕРУЗА

Када су хавајски до-
роци убили Џејмса Ку-
ка, чуваног енглеског
морепловца, који је знатно
проширио људско знање о
непознатим областима, Фран-
цуска је одмах, 1785. године,
не желећи да изостане иза
Енглеске, отпремила свог по-
знатог морепловца капетана
Лаперуза на истраживање не-
познатих области Тихог оке-
ана.

Несреће су стално пратиле
Лаперузову експедицију, док
најзад није трагично заврши-
ла. Лаперузови бродови „Ком-
пас“ и „Астролаб“ разбили су
се о стене острва Ваникоре.
Преживели морнари година-
ма су ишчекивали неће ли на-
ићи европски бродови. Неки
су чак доживели дубоку стар-
ост. Помоћ је ипак стигла,
али сувише касно: могла је
једино да обележи њихову
трагедију — подизање споме-
ника на месту бродолома.

Војска у ноћним кошуљама

Сем трагичних удеса, Лапе-
рузова експедиција имала је
занимљивих и необичних до-
живљаја.

Пловећи за Рт Хорн, Лапе-
руз се спремао да пристане
уз острво Тројице. Ово о-
стрво Енглеска и Португали-
ја сматрале су својим преко-
морским поседом. О њему су
Французи знали веома мало и
то све из енглеских и порту-
галских описча.

Лука коју су француски
морнари приметили, била је
сасвим мала. Над њом се ди-
жала камена кула, а над овом
се вила португалска застава.
Појава страних бродова иза-
звала је гужву код португал-
ских становника. У луку је
послат чамац са десет морна-
ра под командом поручника
Бутена. На чамцу се налазио
и ботаничар Де Френ, који је
знао португалски језик. До-
плывивши до обале, Бутен је
спазив необичну процесују
која је прилазила чамцу. У
групи је било око 200 људи,
одевених у ноћне кошуље.
Сем кошуља, на њима није
било ни капута, ни пантало-
на, ни ципела, ни шешира. То
су били све стари и инва-
лиди: један без руке, други
са дрвеном ногом, трећи са
прањом марамом преко ока.

Морепловца Лапе-
руза на острву Тро-
јице дочекала је
војска старца и
инвалида. На Ускр-
шњим острвима он
и његови морнари
остали су без сво-
јих шешира

Али, сваки је имао оружје, а
оно је било тешко, дугачко
и изишло из употребе; њима
су се људи служили најмање
сто година пре доласка Ла-
перузове експедиције.

Овом необичном армијом
командовао је мршав, просед
старцић. На кошуљи је имао
беле еполете са звездама и
златне украсе. Пришавши чам-
цу, старац се дубоко покло-
нио и принео десну руку
срцу:

— Господине страни офи-
циру — рекао је дршћућим
гласом. — Молим вас, идите
с мргом острва. Не упропашту-
јте мене, старца. Ја сам овда-
шњи командант и наређено
ми је да не пуштам странце
на острво. Али, како могу да
вас не пуштам. Мој једини топ
је зарђао, јер из њега није
луцано од 1705. године. Про-
шле недеље одржао сам ве-
жбу са војницима и показало
се да од десет пушака девет
не пали. Просудите сами мо-
гу ли се ја борити са двома
огромним фрегатама. Ако вас
пустим на острво, о томе ће
дознати претпостављени, у-
хапсиће ме као излајника и
бацити у тамницу. Ставите се
у мој положај, господине
страни официру. Сажалите се!
Идите одавде!

Због глади смо појели и псе

Бутен је уз помоћ Де Фре-
на објаснио овом команданту
да Французи немају агресив-
не намере и да желе да на-

баве воду за пиће, да купе
храну и да се снабдеју биљ-
кама које расту на овом о-
стрву.

Командант је, међутим, о-
стао чврсто при свом:

— Острво Тројице — рекао
је — има за Португалију ва-
жан стратегијски значај и на-
ређено ми је да никог не пу-
штам. Овде не расте никаква
трава и све је каз што види-
те, голи камен. Вода је на
острву таква да је ни свиње
не желе пити. Храну једном
годишње довозимо из Брази-
ла. Не дотекне нам, па смо
појели и псе. На острву је
тако вруће да и вјетници хо-
дају у кошуљама. Будите ми-
лостиви, идите одавде. Не до-
звољите мени, старцу, да о-
кочам свој живот иза реше-
така.

Овој чудној молби тешко је
било одолети. Бутен је ма-
нуо руком и отпловио назад
ка бродовима, праћен дубо-
ким поклонима благодарног
команданта.

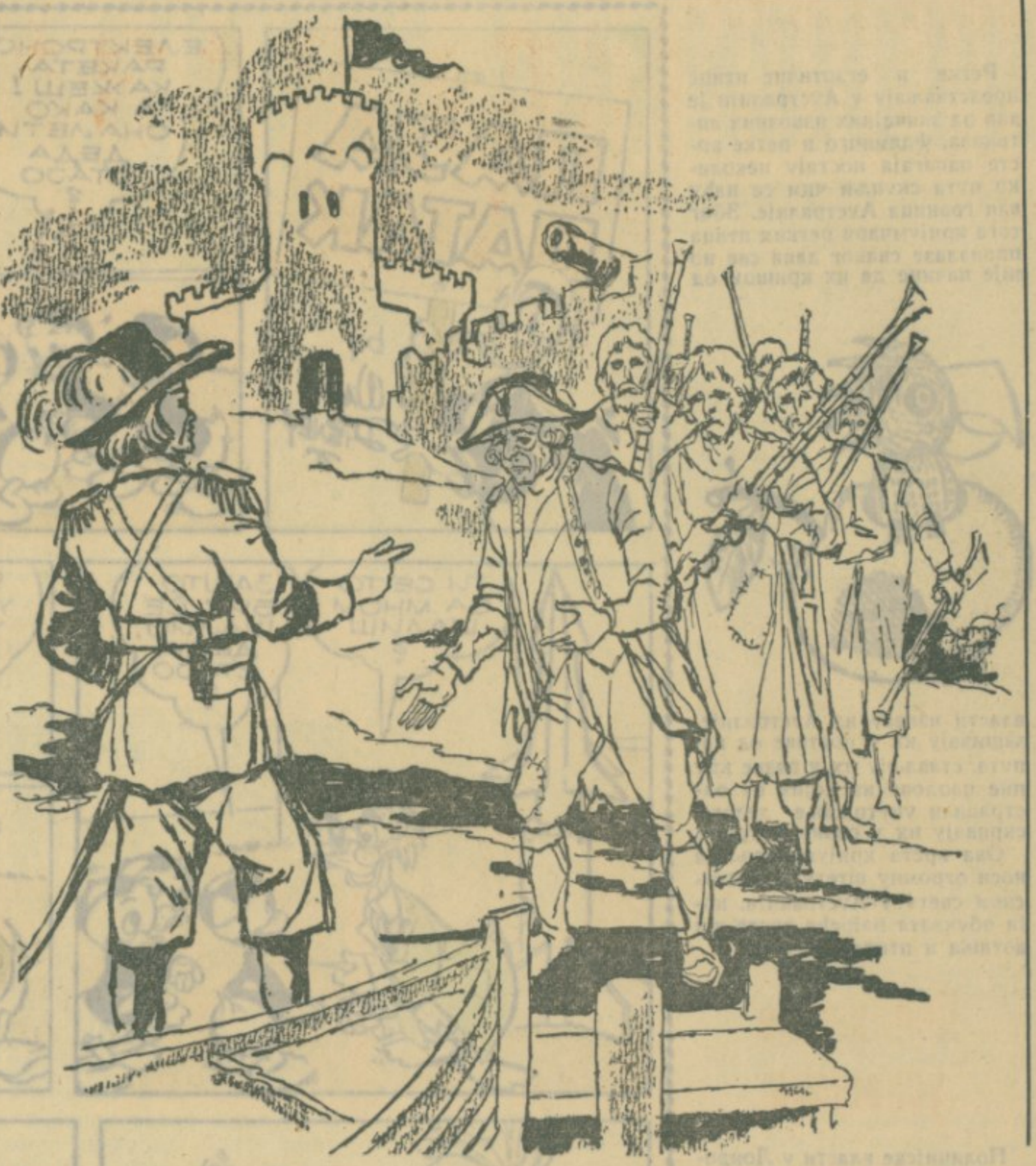
Пловећи даље, „Компас“ и
„Астролаб“ дошли су у бли-
зину Чилеа, који је тада био
шпанска колонија. Лаперуз је
одлучио да бродови уклопе
у јужну чилеанску луку
Консепсион да би се посада
одморила и да би се набавиле
намирнице. Консепсион је био
сасвим европски град са ка-
меним кућама, црквама и ка-
дрмисаним улицима. Још у
школи, разгледајући слике у
уџбенику географије, Лаперуз
је налазио да Консепсион ве-
ома много личи на његов род-
ни градић Албу, у Францу-
ској.

Међутим, шта се десило. Ка-
да су бродови стигли до оба-
ле где је на карти малим
кружићем био обележен град
Консепсион, показао се да о-
вог нема. Било је ведро и то-
пло време. „Компас“ је први
обишао рт и ушао у залив.
Лаперуз је дурбином разгле-
дао обалу којој су се при-
ближавали. Наједном је по-
бледео и викнуо официрима
који су с њим стајали:

— Позовите господина Да-
желе!

Дажеле је био најпознатији
француски астроном тог вре-
мена. По налогу Академије
наука он је пратио Лаперузо-
ву експедицију.

— Господине Дажеле, о-

братио му се капетан, јесте
ли ви уверени да сте пра-
вилно прорачунали пут на-
ших бродова?

— Јесам.

— Да се нисте преварили?
Да ли се, можда, не нала-
зимо неколико степени јужни
је или северније него што сте
претпостављали?

— Шта је вама! — увре-
дио се научник. — Сви моји
инструменти су потпуно ис-
правни. Често сам контроли-
сао сваку цифру. Нисам се мо-
гао преварити ни за четврти-
ну степена.

— А где се, онда, ми налази-
мо, по вашем мишљењу? —
нестрпљиво је питао Лаперуз.

— У заливу града Консе-
псиона.

— Консепсион? А где вам
је тај град Консепсион? —
питао је Лаперуз и ставио
дурбин пред очи астронома.

— Не разумем... Нисам се
могао преварити... Све сам
проверио...

На обали није било ни зид-
чане тврђаве, ни каменних ку-
ћа, ни звоника. Стрме голе

стене светлцуале су на сунцу
црном залеђином. Град Кон-
сепсион ишчезао је без трага.

На „Астролабу“ дешавало
се исто што и на „Ком-
пасу“.

Зауставивши се насред за-
лива, посада оба брода при-
метила је сеоце са две цркве,
подигнуте на два брежуљка.
То је било село Талкауана,
о коме је у шпанским запи-
сима стајало: „Поред Консе-
псиона лежи сеоце Талкауана,
са двома дивним црквама, по-
дигнутим на два једнака бре-
жуљка.“

Ствар је постала још заго-
нетнија. Сеоце је постојало а
град је ишчезао.

Увече се појавио чамац са
шест веслача. На његовом
прамцу стајала су два чове-
ка: један у простом морнар-
ском оделу, а други у огр-
тачу малинасте боје, опшиве-
ном сребром, и у шеширу ши-
роког обода украшеном ог-
ромним црним перима. О бе-
дру му је висила сабља са
златним кајасом.

— Пукотник дон Хуан Ми-
гуел Марија Хозе Постиго —
представио се Лаперузу овај
Шпанац и скидајући шешир
покловио му се до земље. —
А ово је мој крманош — до-
дао је он показујући на мор-
нара, — који ће ваш брод
увести у луку града Консе-
псиона. Добро дошли у наш
град. Наређено је из Мадри-
да да будете дочекани као
Шпаници.

— Али где је тај ваш град?
— с недоумицом је погледао
напусту обалу Лаперуз.

— Не узнемиравајте се —
одговорио је дон Постиго —
град је прешао на друго ме-
сто.

Море је гутало улице и куће

Лаперузова експедиција до-
знала је на тај начин да су
за време земљотреса у Чи-
леу 1751. године становници
Консепсион почели да беже
ноћу из својих домова, јер
су изненада приметили како
се море пење уз обалу. Тала-
си су лагано гутали кућу за
кућом, улицу за улицом... Го-
дину дана живели су под ша-
тарима на брдима и коначно
су одлучили да саграде нови
град на ушћу реке Биобио.
На месту бившег града остао
је залив. При ведром времену
рибари виде у прозраној во-
ди залива куће, цркву и твр-
ђаву.

С овим се није све сврши-
ло. Лаперуз је чекао ново
изненађење на Ускршњим о-
стрвима западно од чилеанске
обале. Острвљани су дочекали
Французе громким поклицима.
То је било 18. столеће, када су
се доморци на многим забаче-
ним тихоокеанским острви-
ма односили неповерљиво пре-
ма белим посетиоцима.

Изишавши из чамаца, мор-
нари су пре свега поставили
на обали шатор у коме је са
својим инструментима треба-
ло да ради астроном Дажеле.
Доморци су се вртели око ша-
тора и сметали у раду.

Њихова радозналост није
била без разлога. Они су за-
видљиво гледали на необичне
шешире морнара. Када се је-
дан морнар замајао, изненада
се његов шешир нашао у ру-
кама острвљанина, који је
почео да бежи. Морнари су
се дали у потеру, али без
успеха. После кратког време-
на украдени су шешир још
двојици морнара, који су се
нашли у његоди: ако се поч-
ну тући с лововима, на стра-
ни ових биће сви доморци
и нужно ће доћи до пуцава-
не и правог разбојништва. А
ако не нађу шешире, очекује
их казна од бродске команде.

И капетану украден шешир

Лаперуз их је умирио обе-
ћањем да ће сви добити но-
ве шешире и неће бити ка-
жњени. Ускоро је нестало још
неколико шешира. Разгледа-
јући острво, Лаперуз је до-
шао до огромних каменних
статуа које је пре њега опи-
сао Кук. Док је стајао у под-
ножју једне статуе и разгле-
дао њен труп, један домо-
родац је поскочио и уграбио
његов раскошно украшени ка-
петански шешир, па полетео
као стрела.

— Држи га! Држи га! —
Повикали су официри који су
нешто ниже стајали и потр-
чали за ловом.

Капетански шешир није био
баш јевтин, а Лаперуз није
имао други. Вративши се уша-
тор астронома Дажелеа, ка-
петан је констатовао да су
сада сви без шешира.

Показало се да доморци
Ускршњих острва не воле са-
мо шешире. Док су небудни
стражари слушали научников
разговор са официрима, један
острвљанин увукао се у ча-
мац и украо повеће ведро за
воду. Метално ведро светлу-
цало се на сунцу и злову се
учинило да представља вели-
ку вредност. Настала је поте-
ра за њим. Чувши оштре ло-
вике војника, за ловом су
почели бежати и други домо-
роци. Испуљен је плотун у
ваздух. Доморци нису знали
да оружје може убити и ра-
нити, па се нису нимало у-
плашили. Напротив, почели су
штапићем тући украдено ве-
дро као о добош. Сада се све
више острвљана окупљало, па
су најзад навалили са камен-
цама на своје гониоце. Други
плотун испуљен је у гмизу:
сачмом је рањено око 15 до-
мородаца. Остали су се раз-
бежали, оставивши на бојном
пољу украдено ведро.

МАЛО СМЕХА

БЕЗ РЕЧИ

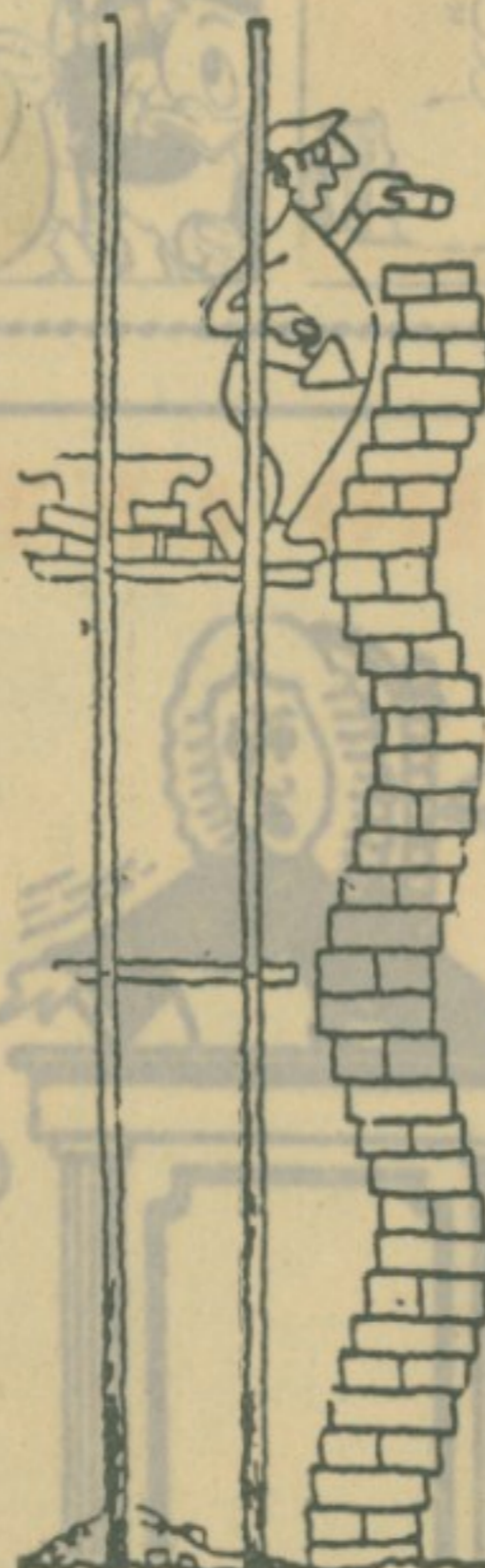
ПРОЛЕТНА ДРАМА

— ТАТА, КАДА БУДЕМ
ВЕЉИ ДА ЛА БУ ДОБИ-
ТИ ВЛАСТИТЕ ХОЗЕН-
ТРЕГЕРЕ?

— РЕКАО САМ БЕРБЕРИНУ ДА МЕ
ПОДШИНА КАО ТАТУ.

БЕЗ РЕЧИ

Нераздвојни

МОЈ ПАЗАР СА ХЕМИНГВЕЈЕМ

сви на распродаји били су убеђени да је напућен камењем јер је приређивач лицитације био познат по својим шалама.

Понудио сам 30 долара. Када је трговац показао на мене и повикао: „Продато!“, не ко је прошапутао: „Још један који је надрљао!“

Али, кад сам отворио сандук присутни су застењали од запрепашћења и зајисти. У њему су се налазила два сандучића вискија, драгоцена роба у ратном Чункингу.

Један чиновник британског конзулата понудио ми је 30 долара за једну боцу. Добио сам и друге сјајне понуде, али сам их све одбио. Очекивао сам скорни премештај и намеравао сам да приредим велику опроштајну седељку.

Баш у то време у Чункинг је стигао Ернест Хемингвеј. Као и многи други, и он је латио од оног што смо називали „Сечуанска суша“ — велике жеђи за алкохолом који се уопште није могао набавити. Једног дана дође он на моју топовњачу.

— Чуо сам да имате два сандучића пића — рече ми.

Вилијем Ледерер, писац овог чланка, данас је познат амерички књижевник. Аутор је бестселера »Нација оваца« и коаутор књиге »Ружни Америанац«

— Кажите цену. Размислио сам.

— У реду. Трампићу с вама шест боца за шест лекција о томе како се постаје писац.

— То је претерано — рече он. — Доврага, човече, биле су ми потребне године и године да научим свој занат.

— И мене су годинама и го годинама варали на лицитацијама док једном нисам и ја харио.

Хемингвеј се нацери:

— Важи!

Дао сам му шест боца. Током следећих пет дана одржао ми је пет лекција. Био је изванредан учитељ. Имао је обичај да се шали. Често бих га задиркивао, нарочито због вискија.

Знате, господине Хемингвеј, мој ризик с тим лицитирањем свакако се исплатио. Прво, насамарио сам оног кинеског трговца. И колико сам се смејао осталима који су се бојали да лицитирају. Назад, за шест боца вискија ја добијам књижевне тајне једног великог писца који их је сам тешко стекао.

Намигнуо ми је.

У часовима одмора

Пре двадесет година био сам стационаран на једној топовњачи у Чункингу, у Кини. Био сам само млађи поручник, али на један скроман начин наједном сам постао познат. На једној кинеској „слепог распродаји“ лицитирао сам за један велики запечаћен дрвени сандук чија је садржина била непозната. Био је тежак као камен и

— Да.

— Шта тражите за шест боца?

— Жао ми је, господине, али нису за продају. Чувам их за седељку, кад примим наређење о премештају.

Хемингвеј извуче дебео свежањ новчаница.

— Дају све што затражите за пола туцета боца — рече.

— Све?

— Ви сте мудар трговац. Желео бих само да знам колико сте већ боца тајно испуцали?

— Нисам ни једну отворио — одговорих. — Сваку кап чувао за своју велику седељку.

— Синко, хтео бих да ти дам лични савет. Никад не одлажи да пољубиш лепу девојку или да отвориш боцу вискија. И једно и друго треба испитати што је могуће пре.

Хемингвеј је морао да напусти Чункинг раније но што је очекивао. Отишао сам с њим на аеродром да бих чуо своју последњу лекцију.

— Нисам је заборавио — рече ми Хемингвеј. — Дају ти је сад одмах.

Авионски мотори су већ грмели и он приближи своју главу мојој.

— Биле — рече ми — пре но што неко може да пише о људима мора да буде цивилизован човек. А да би био цивилизован мора да поседује две особине: да има саосећања и способности да прихвати бити буботке. Никад се не смеј цивилизован човек.

момку кога задеси невоља. Ако се теби то догоди, не кукај — прими буботке.

— Не видим због чега је то важно за једног писца — упадох ја не разумевајући га.

— То је веома важно за све што желиш да постигнеш у животу — рече ми он лагано.

Носачи су утоваривали пртљак и Хемингвеј пође према авиону. На пола пута окрену се и довикну ми:

— Пријатељу, било би боље да пробаш ово пиће пре него што пошаљеш позивнице за ту велику седељку.

После неколико тренутака авион је био у ваздуху. Када сам се вратио на место где сам држао виски, отворио сам једну боцу. За њом још једну, па још једну... Све су биле пуне чаја. Кинески трговац ме је преварио.

Хемингвеј је то морао знати од првог дана. Али, никад ми то није рекао, и ведро је испунио свој део погодбе. Тада сам схватио шта је подразумевао под речима бити буботке. Никад се не смеј цивилизован човек.

ПРИЧЕ МАЈКЕ ГУСКЕ

У СТРАШНУ ШУМУ БЕЗ ПОВРАТКА СТИГЛИ СУ БАРНАБИ И ЊЕГОВИ ПЛАКЕНИЦИ...

ПССТ!

АХ! АХ!

... АХ!

КАДА СУ ОВИ ЗЛИ ЉУДИ КРЕНУЛИ ПРЕМА ДЕЦИ, ДРВЕКЕ ЈЕ ПОЧЕЛО ДА ОЖИВЉУЈЕ...

АХ! АХ!

... АХ!

ПРЕ НО ШТО СУ БАРНАБИ И ЊЕГОВИ МОМЦИ УСПЕЛИ ДА ИХ НАПАДНУ, ДРВЕКЕ ЈЕ ОКРУЖИЛО ТОМА, МЕРИ И ПЕТОРО ДЕЦЕ...

АРВЕКЕ... СВАДА ЈЕ ОКО НАС...

ТО ЗНАЧИ ДА СТЕ САД НАШИ ЗАРОБЉЕНИЦИ И ДА МОРАТЕ ДА НАС СЛУШАТЕ!

НЕ ПОМАЖЕ ПРОТИВ ОВЕ! НЕ ПОКУШАВАЈТЕ ДА НАС ПРЕВАРИТЕ! ОДЛУЧНО ЗАХТЕВАМО ДА КРЕНЕТЕ С НАМА...

... У ЗЕМЉУ ИГРАЧАКА!

АРВЕКЕ ЈЕ НАПРАВИЛО ШПАЛИР И...

ПОСТРОЈТЕ СЕ! У РЕД И... НАПРЕД!

МОРАМО У ЗЕМЉУ ИГРАЧАКА? ТАЧНО!

ОВДЕ САД ПОЦИЊУ ВАШЕ ТЕШКОБЕ. СПУСТИТЕ СЕ НИЗ БРАД, ПА ПРЕКО МОСТА И ЗАВИТЕ СЕ...

... МАЈСТОРУ ЗА ИГРАЧКЕ!

НАСТАВИЋЕ СЕ

„ЗЛАТНА ПЛАЖА“

У једном од многих заграда на острву Сахалину налази се омање острво. Али, иако је оно мало, уртано је и на најмањим картама због тога што се на овом острву налази друга по величини у свету „база“ туљана које многи на зивају „златним“ морским животињама због скупocene коже.

Сваке године половином маја на овом острвцу, које се зове Туљан, скупља се преко сто хиљада туљана. Њих овде привлачи одлична плажа, обиље рибе, одсуство снажних таласа и на крају прохладно време.

Мужјаци стижу први на обалу. За њима допливају женке које се после два-три дана коте.

Крајем маја „брачне“ заједнице се растурају. Мајке настављају да „васпитавају“ и хране младунчад. Оне налазе у мору довољно хране за себе, тако да имају довољно млека. Право је чудо како у тако огромном броју младунчади успевају да нађу сопствено младунче. У новембру, када младунци ојачају и науче да пливају, „база“ опусте. Тек кроз пола године они ће се вратити назад.

Сваке године обавља се лов туљана на овој „златној“ плажи. Лови се тачно утврђен број туљана, старих три до четири године и то они који имају најквалитетнију кожу.

Да би се омогућило несметано размножавање туљана на овом подручју, предузете су многе заштитне мере. У рејону острва Туљан

во и долазе до самих домована становника ових острва. То чине не ради тога што посебно воле друштво човека, већ због „стамбене кризе“. Њима је на острву већ постало тесно.

УОЧИ ФУДБАЛСКЕ ОЛИМПИЈАДЕ

САНТЈАГО — ГЛАВНИ ГРАД ЧИЛЕА

Када је недавно уругвајски фудбалски клуб „Пењарол“ доживљавао у Европи један пораз за другим, у Монтевидеу су говорили да уругвајски фудбалери нису могли да се прилагоде сталним променама европске климе.

Из Монтевидеа су кренули кад је температура у овом граду износила 25 степени; сутрадан су их у Брислу сачекале барице које су на нула степени почеле да се замрзавају. Дан после тога у Казабланци су играли на температури од плус 8, а два дана касније у Хамбургу их је изненадио прави мраз од минус 15 степени. У Монтевидеу никад не пада снег и никад нема мрза, тако да су се уругвајски играчи на европским замрзнутим или снегом покривеним теренима осећали потпуно беспомоћни.

Овај проблем играће велику улогу и за време предстојећег светског првенства у фудбалу. Крајем маја европски играчи ће из тоглог пролећа отпутовати у јужноамеричку зиму. У Сантјаго де Чиле и Виња дел Мар у то доба је прохладно — као код нас почетком новембра. У

Тумач који говори 18 језика а никад није видео ни једну фудбалску утакмицу. Хиљаду нових корпи за отпатке у главном граду Чилеа

Арики, међутим, једном од четири града у којима ће се одржавати претходне елиминаторне утакмице, веома је топло. Руси, Уругвајци, Југословени и Колумбијци играће неизменично у хладном Сантјагу и топлој Арики, што значи да ће играчи морати да издрже велике и нагеле промене у температури.

Сантјаго де Чиле има 1,75 милиона становника и веома је модеран град. У његовој главној улици на левој страни се паркирају аутомобили, а на десној скутери и мотоцикли. Чилеанци улажу много труда да за предстојеће првенство буде све добро организовано. Финалне борбе одржаће се на модерном стадиону у Сантјагу који може да прими 78.000 гледалаца.

У Виња дел Мар, познатом купалишту на тихоокеанској обали, подигнут је стадион за 35.000, а у Арики за 25.000 гледалаца.

За утакмице у Сантјагу све су улазнице већ распродане или резервисане за љубитеље фудбала из иностранства. Тежак проблем за организаторе представљало је питање избора тумача. На конкурс који је био расписан јавно се и двадесетшестогодишњи студент филологије Гидберто Санчес Кабезас који говори 18 језика. Између осталих: санскрит, старогрчки и малајски — али који досад није гледао ни једну фудбалску утакмицу и не зна стручне изразе чак ни на свом матерњем, шпанском, језику.

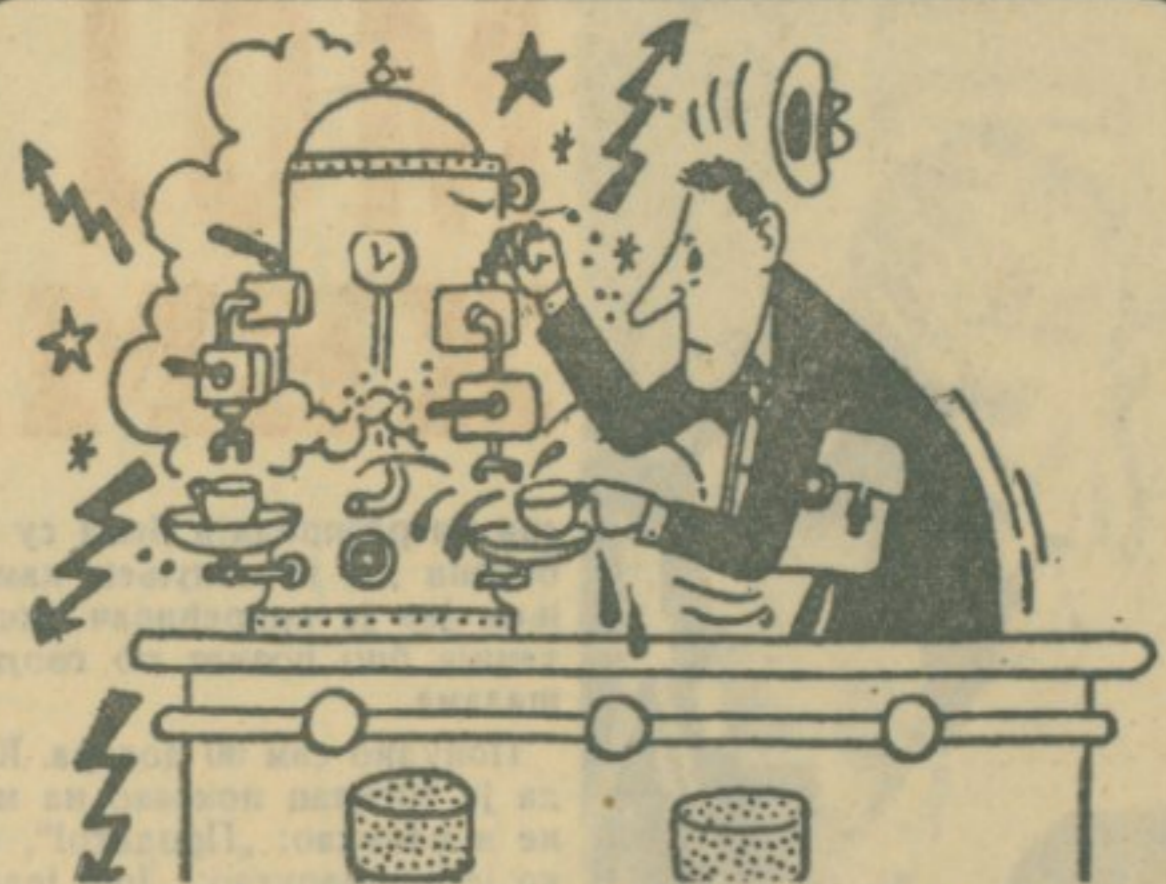
Утакмицама ће присуствовати 133 спортска извештача из Аргентине, 112 из Бразила, 89 из Западне Немачке, 73 из Уругваја, 62 из Италије, 44 из Француске и тако даље.

У Сантјаго де Чиле биће за време првенства ангажовано 300 нових чистача улица, а у граду ће бити постављено 1000 корпи за отпатке. У другим местима где ће се одржавати утакмице биће општинском трошку обојене фасаде свих зграда.

Чилеанци ће добродошлицом дочекати 22.000 странаца побринути се за њихов удобан смештај. Хотели су већ заузети за званичне делегације тако да ће остали посетиоци бити смештени по приватним кућама које су, после брижљивог проверавања, подељене у пет категорија. Посетиоци ће за улазнице за све утакмице које се играју у Сантјагу и за целокупан боравак од 22 дана платити између 500.000 и 875.000 динара. У случају да желе да виде и елиминаторне сусрете у другим градовима те трошкове ће морати да сносе посебно.

Јеловнике по хотелима и приватним становама одредио је организациони одбор. За сваки ручак и вечеру добијаће се и по једна бутеља доброг чилеанског вина. Хра на је добра и укусна, али само у случају ако човек подноси рибу и разне шкољке, јер без њих неће бити готово ниједног оброка.

Нису заборављене ни културне разоноде. Пошто ће многе екипе стићи у Сантјаго знатно пре почетка првенства, средином априла гостоваће у градском позоришту чувена енглеска труппа Олд Вик с Вивијан Ли, док ће совјетски фолклорни ансамбл „Берјоска“ гостовати баш у време одржавања првенства. Исто тако, љубитељи фудбала моћи ће поред утакмица да виде и представе чилеанског Модерног балета и фолклорних труппа и да слушају концерте чилеанских филхармонијских оркестара.

ПОШТЕНЕ МУШТЕРИЈЕ

Власница једног бара својим муштеријама који у месту Бермео, Бискајска провинција, била је принуђена да напусти свој бар и да пође на опоравак из здравствених разлога. Није могла да се одлучи да затвори бар, а није могла ни да нађе некога ко би у њеном одсуству поштено водио њену радњу. Због тога је донела мало необичну одлуку: бар је препустила

НАЈЕЗДА ПУЖЕВА

Догодило се то недавно. Читави пукови пужева борили су се на филипинском острву Химарас уништавајући младе пирича, поврхе и плодове у воћњацима. Пужеви су се показали толики непробирачи у једу да су у корену уништили чак и најотпорнији коров. Борба с „пузећим скакавцима“ била је отежана тиме што се на малом острву нису могла употребити хемијска средства из страха да се не уништи стока и затрује вода за пиће од које зависе животи 8 хиљада породица. Острвљани су ипак успели да „ручно“ униште мале и опасне пројдрљивце јер су им у помоћ притекли становници суседних острва.

АНЕГДОТЕ

ПОЕЗИЈА И СТВАРНОСТ

Познати енглески романописац Валтер Скот шетао је једног пролећног дана са својом женом. Прозлазећи крај једне ливаде на којој су пасле овце са јагањцима, Валтер Скот рече:

— Није чудо што су песници, од памтивека па до данас, узимали јагње за симбол мира и невиности.

— Заиста су то дивне животиње — одговори његова жена — нарочито са младим пржењим кромпирима.

ВЕЛИКИ И МАЛИ НАПОЛЕОН

Наполеон је играо једном у Берлину карте са својим генералима. У једном тренутку, кад је изгубио партију, он баца на сто пуну прегршт златника — наполеона — и рече:

— Ови мали наполеони веома се допадају Прусијама.

— Ох, свакако — одговори му генерал Рап — много више него велики Наполеон.

РАСЕЈАНИ ПРИЈАТЕЉ

— Мој пријатељ Габријел веома је учен, али је још много више расејан — причао је једном Тристан Бернар. — Недавно је са још неколико особа био позван на ручак код једног бискупа. На сто је била изнета супа која Габријелу није била по укусу. Док су други јели он се вртео на својој столици. Најзад, мој пријатељ се обрати другим гостима и рече им као извињавајући се:

— Молим вас да ми опростите, господо. Моја жена узела је недавно нову куварицу. Због тога је данас супа толико лоша.

ИАКО ЈЕ МУЗИКАЛАН

Ханс фон Било (1830—1894), немачки пијанист и диригент, седео је у салону једног хотела где је нека жена дупкала по клавиру. После извесног времена, она се окрете и запита га:

— Да ли сте можда музикални?

— Да, милостива госпођо — одговори Било. — Јесам, али то ништа не мари. Само ви мирно свирајте даље.

Из ризнице деда-Стаје

Народна мудрост слична је мрежи која се баца у море. Када се мрежа, пуна риба, врати на обалу, добру рибу пажљиво стављају у корпе, а лошу бацају натраг у море (Етиопија).

Ко баца песео против ветра томе он пада у очи.

Ако не уловиш птицу нећеш је ни очерупати. Један смутљивац цело село квари.

Кости не трче за псом (племе Батиоти).

Не узимај на пут штап виши од себе самог.

Ако стонога слома макар само једну ногу она ипак више неће пузати. (Гана)

Дречљива птица се не гоји. (Средњи Того)

Боље је мозак имати у глави него у кичми. (Либериа)

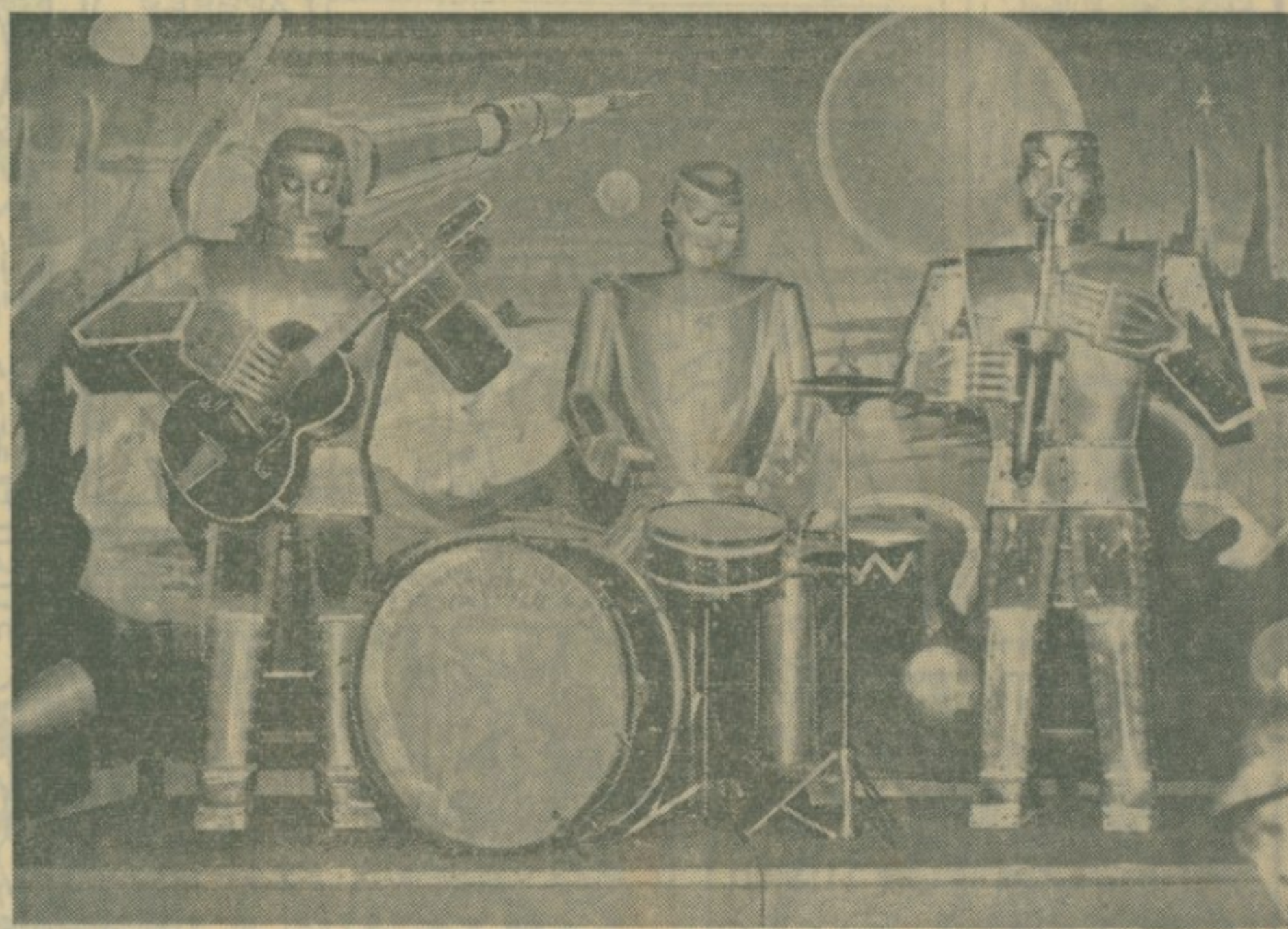
Ако хоћеш да се попнеш на дрво, почни одоздо. (племе Азанде)

Одмор с бременом на глави — лош је одмор.

Млеко је и ноћу бело.

Ако немаш лук — не машај се стреле.

За сваког ко седи у хладовини неко ради ча сунчаној притеци. (Судан)

НА СЛИЦИ ЈЕ ЈЕДАН РОБОТ ДЕЗ-ОРКЕСТАР.

ТРАГОМ НАПРЕТКА

Има данас много људи који предвиђају у својим фантастичним творевинама још већи напредак технике, а било их је много и у прошлости, који су предвидели у многом савремени напредак технике и многе проналаске. Један од њих је и Чарли Чаплин који је још пре рата у свом филму „Модерна времена“ указао да ће доћи време када ће машине заменити човека не само у раду, него ће и „мислити“ уместо њега.

Прошло је отада доста времена и заиста су направљене многе такве машине,

а између осталих и ове: машина за компоновање музике, затим машина која преводи хиљаду речи у минути са руског на енглески, а она се налази у Вашингтону. Један проналазач направлио је машину-сликара која ради на платну са бојама, а један млади талентовани Парижанин направлио је машину за миловање мачака која има аутоматске четке много мекше од људских руку. Постоји и низ других машина које стварно замењују човека у разним пословима и тиме му знатно олакшавају живот.

ЂУРА ЈАКШИЋ У »ВРАГОЛАНУ«

Ђура Јакшић прихватио је идеје Светозара Марковића, па се за њих и кроз своје књижевно дело искрено борио. Изузетно смело, навикнут на страдања, он је изражавао и своја најдубља социјална осећања и свој став према „владајућој господи“. Придружио се „комуницима“, „петролејцима“, и већ како су све називали социјалисте у Србији. Својим социјалистичким прозним саставима Ђура Јакшић најпре се појавио у „Србији“, напредном грађанском листу, који је у Београду издавао Љубомир Каљевић (од 1867—1870). У њему је објавио пет сатира, уперених против тадашњег режима. То су она позната писма „баба Ружа“, па поред тога „Претпостављени“, „Ми сли једног политичара“ и „По којој цензури“. Те своје чланке Јакшић је потписао псеудонимом „Теорин“, који је узео из једног старог српског романтичног романа и под њим се и као песник први пут јавио у књижевности.

„Баба Ружа“ је био врло рђав, реакционаран и достављачки „хумористички“ режиски лист, који је на жалост излазио готово седам година, уз помоћ власти. Уредник овог листа био је извесни Челешев, мрачна и прљавачка личност, али тадашњем режиму у Србији врло погодна.

„Ружа“ је представљала главну мету напредне интелекције у српском народу. Тај лист је „бодљикаво“ исмејао и Јован Јовановић Змај, а Ђура Јакшић га је и запечатити својим сатиричним саставима. Њега уредник, стари достављач, неизмерно је мрзео Ђуру Јакшића. У једном свом извештају књажевског намеснику Блазнавцу (4 маја 1869), поред осталих прљавих достава, он износи и следеће: „Јоште нешто ново да вам кажем. Синоћ неки (— иначе њему итекако добро познат) — Ђура Јакшић купио неке ђаке код Свилокосића (кафана) и музикантима заповедио да се свира Марсељез, и према то није ништа (подлост достављача) — опет је то у мојим очима погана демонстрација безобразна да се кињу мирни грађани“.

Међутим, и млади социјалисти у Србији имали су своје листове. Тако је 1871. године почео да излази „Враголан“ („коме бист на знамењу има Хаџи-Воштаџ“). Лист је, додуше, излазио свега годину дана (1871—1872), али је дубоко узнемирио владајуће кругове. На њему су радили Светозар Марковић и Љубен Каровелов. У њему су опеване у крви угушене Париска комуна, беде потлачене радничке класе — и „када се није смело ударити од варварске полиције на оне који су били горе, све су се мржње изливале на главе представни-

Пријава против Ђуре Јакшића због »Марсељез«. Објава рата реакцији у стиховима

ка омрзнутог поретка, на Матију Бана, хингопеца Султана и браниоца свих могућих влада, на Ђорђа Малетића, режискиог „певаца“ и на др. Розена, правитељског (влада) новинара, па на Михаила Ђелешевца, веселог уредника шаљиве „Руже“.

Сарадник „Враголана“ био је и Ђура Јакшић. Своје прилоге потписивао је псеудонимом „Темељко“. У „Враголану“ изишле су Јакшићеве песме „Јевропски мир“, „Отац и син“ и др. Ђура Јакшић као сарадник „Враголана“ био је ту више него игде изразито социјалистички настројен. Такав је и његов поздрав „Читаоцима“, штампан у 2. броју за 1871. годину. То је нека врста програма листа, објава рата реакцији у земљи, и посебно назадњачким листовима „Видовдану“, „Јединству“ и по злу гласу чувеној „Ружи“ — свима које је млада и напредна струја сматрала за своје противнике.

— Ево момка од мегдана, ево хитрог „Враголана“ спремна за бој.

Па сад јадне кукавице, старе подле улици, штоф сте сада мој!

Занимљив је и Јакшићев дијалог у стиху „Макса Шнајдер и ђаво“. То је, у ствари, врло оштар напад на Милана Максимовића, професора у Смедереву — сарадника озлоглашеног „Видовдана“ и једног од најбезобзирнијих противника „комунаца“ и „др-

делу“. — Ал' шта ћемо с вересијом? Шта ће бити са пензијом? — кукају они у одсудном часу.

У „Враголану“ је објављено још неколико прилога Ђуре Јакшића, у прози и стиху: „Писмо из Смедерева“, у коме напада реакцију и њене представнике у тадањој српској јавности и велича „лепотину Комуна“, њене идеје и њене пале хероје. Свој однос према Париској комуни Ђура Јакшић изразио је „још топлије и искреније но Змај“ у познатој песми „На гробу стрељаних комуниста“.

У свом чланку „Мајстор Триша и господин Миша“, који је изведен у дијалогу, Ђура Јакшић најизразитије је испољио до ког је степена прихватио идеје Светозара Марковића. Мајстор Триша грди званични лист „Видовдан“ што неуморно и опширно пише о путовањима разних краљева, о желучаним бодљестима и повраћањима папе — „што из гласа кука над париским архиепископом кога су комунари стрељали и за њима више плаче него за свим српским мученицима што су од Косова до данас изгинули“. Мајстор Триша жали једно „српско шегрче више него све немачке и француске грофове и принчеве“.

— И на крају трезвени мајстор Триша каже: „Ја бих хтео да ми те новине кажу зашто смо ми готово у свему назадни — па да нам пишу о занатима, о општинама, о земљопедству, да нас избаве из овог несрећног и јадног живота...“

Међутим, „Враголан“ није саставио ни пуно годину дана. Угушила га је цензура, грубо и сурово као и све напредне листове у тадањој Србији. А Ђура Јакшић, као један од његових најбољих сарадника, био је изложен новим прогонима и страдањима.

Френк Робинс био је право „чудо од детета“. За разлику од многих малишана који се до годинана изгуби, он је кад је одрастао постао „човек од успеха“.

Робинс је имао само четири године кад су његови цртежи привукли пажњу и изазвали дивљење одраслих. Као деветогодишњи дечак већ је могао да се похвали с неколико школских награда за успехе у цртању. Имао је свега 13 година кад су му поверили да украси зидове гимназије коју је похађао великим фрескама.

Али, Робинс никад није добио матурско сведочанство, јер је напустио школу кад је имао 15 година.

— Свој успех могао бих да повежем с два комада папира — каже Робинс. — Гимназијском и универзитетском дипломом. Заправо, тај успех сам постигао баш због тога што те дипломе никад нисам стекао. Да сам их имао вероватно бих постао чиновник у некој банци, можда чак и директор, али то за мене не би био успех у животу. Овако, почео сам да радим као петнаестогодишњак и...

Годину дана Робинс се прихватио сваког посла који је могао да нађе а који је био у било каквој вези с цртањем. Упорног дечака ускоро је запознао Едвард Трамбул, познати сликар модерних фресака који је у то време био директор за извођење зидних декорација у зградама радио-центра који се подизао у Бостону. Робинс је за Трамбулов ра-

Борба за упаљену бомбу

Трагајући за зликовцем Ђуром Гарићем једно одељење Киоја се јануара 1946. године, нашло крај бункера у коме је био зликовац. Он је у једном тренутку провукао кроз отвор руку с намером да на киојевце баца бомбу. Но пре него што је то учинио, борац Рајко Рађевић је истргао из руку зликовца бомбу и убадио у отвор бункера.

Гaleb спасао брод

Једног септембарског дана 1944. године група тенкиста Прве тенковске бригаде кренула је наоружаним партизанским бродом са Виса на Брач. Тек што су испловили из Вишке луке, један тенкиста је спазио на неких стотину метара испред бродога галеба који је мирно стајао на површини воде. Тенкиста је ре-

као то друговима. Кад су мало боље загледали приметили су да галеб стоји на морској мини.

Брод је ишао право на мину. Судар је био неизбежан. Избегнут је у последњем тренутку. Брод је на упозорење тенкисте заобишао мину и када се почео удаљавати од ње, тенкисти су је уништили минољетским рафалима.

Довитљиви пушкомитраљезац

Када су делови Шесте личке јануара 1943. године почели продрати у Грачац, пушкомитраљезац Раде Свилар је заробио целу посаду у једном бункеру и од ње сазнао знаке распознавања.

Док се распламсавала улична борба он се провукао између неких кућа и пошао у сусрет четницима који су одлазили на положај. Водио их је неки официр. У помрчини није препознао партизана. Питао га је за знаке распознавања. Овај је одговорио „Динара“. Кад је пришао сасвим близу четницима Раде је потегла пушкомитраљезац.

ОН ЦРТА ЦОНИЈА ХАЗАРДА

чун израдио оловком портрете свих инжењера и осталих личности који су имали удела у планирању и подизању радио-центра. То је био велики и тежак задатак али га је он успешно завршио.

Стипендија коју је ускоро добио омогућила му је да се упише на сликарску академију.

Иако му је рад на академији одузимао много времена, Робинс је наставао да се бави „практичним сликарством“ —

радио је фреске у новим зградама и илустрације за разне листове и агенције за рекламе. У осамнаестој години добија прву награду на изложби Националне академије и готово у исто време почиње да црта стрипове. Сви јунаци његових првих стрипова били су авантуристичког духа увек спремни да улете у сваку опасност. Из тих многобројних „храбрих момака“ ишчурнио се после пет година Цони Ха-

зард, главна личност Робинсовог стрипа чије нам доживљаје прича и црта у епизодама које се настављају једна на другу.

Цртање стрипа о Цони Хазарду данас је Робинсово главно занимање. У часовима одмора он се бави, како сам каже, „озбиљним сликарством“ и његове слике рађене у уљу повремено се појављују на разним колективним изложбама у Бостону, Њујорку и другим америчким градовима.

ЖИРАФА ВРШИ ИНСПЕКЦИЈУ

У циркусу у Белфасту, Северна Ирска, дошло је до сусрета дугоноге и дуговрате жирафе и машине — носача са исто тако дугим „размакнутих ногама“. Жирафа

је притом разгледала кабину машине која служи за подизање и пренос оборених стабала, циви и других дугачких и дебелих предмета.

ЛАМАНШ И ПЛИВАЧИ

У летопис спортистких достигнућа везаних с ранијим препливањем Ламанша, написана је недавно још једна победа. И то каква! Први пут у историји један пливач успео је да од енглеске обале доплива до Француске и да се одмах врати назад.

Двоструки нокаут задао је Ламаншу четрдесет двогодишњи Аргентинац Антонио Албертондо. Овај срчани пливач забележио је досад многобројне рекорде. Тако је 1957. године пливао реком Параном од Розарија до Буенос Аиреса и ту раздајући од готово 250 километара препливао је за три дана и ноћи и 7 часова. Он је неколико пута препливавао Ламанш, али само у једном правцу док најзад није одлучио да га од једном преплива два пута.

Пливач је стартовао у Доверу и стигао је до француске обале после 18 часова и 50 минута. То је он сматрао неуспехом, јер је утрошио више времена него што је планирао. Пливање су му ометали јак ветар, високи таласи и густа магла. Постојавши у пливању крај обале свега четири минута, Албертондо се поново бацно у таласе. Повраћак до белих доверских стена трајао је 24 часа и 11 минута.

Последња етапа умало се није трагично завршила. До

обале је остало још свега неких пет стотина метара, али Албертондо није имао снаге. Више није био у стању да покреће ни руке ни ноге и једва

се још држао на површини. Тада је с чамца који је пратио пливача скочио у воду његов тренер. Пливао је упоредо са њим и стално га бодрио.

— Не предај се, обала је близу — викао је пливачу који је био готово без свести.

Антонију Албертонду било је потребно више од два часа да би савладао последњих пет стотина метара. Осетивши под ногама дно, једва се усправио, тетурајући се стигао је до обале и без свести се срушио на земљу.

Двоструко препливање Ламанша трајало је 43 часа и 5 минута. Занимљиво је да је првом пливачу који је икад препливао овај канал, у једном смеру разуме се, требало више од 40 часова. Било је то 1875. године. Успех капетана Веба сматрао се тада као недостижан подвиг. Међутим, отада су многи спортисти препливали Ламанш. Међу њима је било и жена.

Прва жена која је савладава овај канал била је Американка Гертруда Едерле. За то јој је било довољно свега 14 часова и 30 минута. То се догодило 1926. године. Али, 1933. године Гертруда је оглувела; према једнодушном мишљењу лекара та глувоћа била је последица њених дугих бављења у хладној води.

Године 1954. завршио се трагично још један покушај да се на Ламаншу постигне рекорд. Енглески пливач Тед Меј увртео је себи у главу да потпуно сам, без пратећег чамца, савлада канал. То још ником није досад пошло за руком. Меј је због тога рачунао да ће му овај подвиг донети и славу и новац.

Натоваривши на мали сплав храну и компас, он се отиснуо од француске обале и запливао према Доверу вукући сплав за собом. Међутим, после неколико препливаних километара пливача је задржала поморска полиција и вратила га на обалу. Наиме, пливање преко канала није дозвољено без пратење. Меј је био упоран. После седам дана он је једне тамне ноћи поново запливао према енглеској обали. Више га никад нико није видео...

МАЈМУНИ МИЛИОНЕРИ

У Америци живе два мајмуна и оба су тешки милионери. Они су у животу даље дотерали него многи индустријски магнати. Мајмун Кокомо високо је цењена звезда телевизије, а мајмун Ципи по часни је гост на разним приредбама. Сваки има веома богату и разноврсну гардеробу. Наравно, све је скројено по мери. Затим имају: фриџидер, телевизор, вилу, лимузину и софера. Али то није једино што њих двојица имају заједничко. Они су своју каријеру започели као чистачи шпела, као и неки људи у Америци који су постали богати. Својом упорношћу они су прокрчили пут ка успеху. Данас су им отворена сва врата. И Кокомо и Ципи су трезвењаци.

Упорним радом Ципи је постао милионер. Данас може да се шиша код фризера чија наплата за рад често не зна границе.

Шимпанзо Ципи постао је од чистача шпела један од најбогатих мајмуна Америке. Приликом отварања једне трговачке куће у Алентауну, Пенсилванија, испољио је такве „људске“ црте да је један гост упитао: „А које језике он говори?“

МИТРАЉЕСКА ПАЉБА БЕЗ ОРУЖЈА

Једног дана су Немци и четници упали у село Доброселац код Ужица и тек што су почели да плаћају сељацима испитујући их где су партизани, тамо негде изнад села су затрештали рафали. Мислећи да су партизани кренули у напад, четници и Немци су се брже боље покупили и побегли из села. У журби су оставили два камиона с опљачканом имовином.

Партизани, међутим, није било близу. Забуну су створили чобани. Они су напали у једном авиону, који је пао на Златибор, неколико сандука муниције и понели је да је предаду партизанима. Када су видели шта се дешава у селу, чобани су наложили ватру и у њу убацили муницију, која је одмах експлодирала.

НИКО ДА ЈЕ ОТВОРИ

На разним изложбама проналазака приказано је, поред осталог, и много разноврсних брава чија је сигурност нарочито истичана. Али, ниједан експонат није оставио неки нарочито дубок утисак на неверљиве посетиоце, јер су многи уверени да још нико није изумео браву коју нико не би био у стању да отвори.

Међутим, у Француској је приказан пред једним стручним форумом најновији примерак једне ретко компликоване браве. Њен проналазач тврди да ће она једном за свагда учинити крај калаузијама и другим техничким средствима при отварању туђих брава.

Ова брава се не закључава помоћу кључа. Човек лепо пође увече у биоскоп са породицом, али у целу нема ни једног јединог кључа. Гледа филм мирно, јер је сигуран да му нико неће моћи да отвори стан.

Проналазач је један млад инжењер, а његов изум је овакав: брава је начињена у виду телефонског бројчаника. Уграђена је на месту где се постављају браве у вратима. Полазећи од куће домаћин и домаћица безбрижно затворе врата за собом и оду у град. Када се врате они приђу бројчанику и почну прстом да окрећу бројеве док не оставре своју петцифрену комбинацију, као што се ради на компликованим трезорима великих светских банака.

Ова брава-бројчаник има само пет бројева. По речима стручњака има преко 100.000 петцифрених комбинација. Према томе лопов који би хтео да отвори једну такву браву требало би да окреће бројчаник неколико месеци, па ипак да на крају не погоди цифру, тј. не подеси комбинацију која би отворила браву.

Проналазач није остао само на томе. Он је изум удесио тако да када неко непознат дође и окрене погрешно пет бројева на бројчанику браве, јер не зна праву комбинацију, тада у читавој кући одјекне звоњава да сви то чују. После низа проба доведена су и два обијача са издржавања дугогодишње казне да и они окушају „срећу“, јер им је речено да ће бити пуштени са робије, ако успеју да за 24 часа отворе браву. Први је у подне одустао и затражио да га врате на пројекат издржавања казне, други се предао после 18 часова окретања бројчаника.

РАТ СВЕТОВА

ЗАД ЈЕ ПАО ЧЕТВРТИ ВАДРАК, ДА САМ СЕ НАЛАЗИО У КУХИЊИ ЈЕДНЕ НАПУШТЕНЕ КУЉЕ. С ВОДНИКОМ САМ СЕ БЕР БИО РАСТАО, ОН ЈЕ ОТИШАО ДА ПОТРАЖИ ОСТАТКЕ СВОЈЕ ЧЕТЕ. А ЈА САМ КРЕНУО ЗА ЛЕДЕРХЕД ДА ПОТРАЖИМ СВОЈУ ЖЕНУ.

ОД ЈУЧЕ НИСАМ ПЛО ВОДЕ! УЖАСНО ОДМ ЖЕДАН!

МОЖДА КЕМО НАЈИ НЕШТО У ЈЕДНОЈ ОД ОНИХ НАПУШТЕНИХ КУЉА!

ПРОПАЛИ СМО!

ТО ЈЕ ВАДРАК! ЧЕТВРТИ ВАДРАК С МАРСА УДАРИО ЈЕ У ОВУ КУЉУ И ЗАТРАЈО НАС У НЈЕНИМ РУШЕВИНАМА!

ДОК САМ СЕ ПРОБИЈАО КРОЗ РУШЕВИНЕ, СРЕО САМ ЈЕДНОГ СВЕШТЕНИКА.

ТА УЖАСНА СТВОРЕНА СУ СРВА, ЗЕМЉА ЈЕ ПРЕПЛАВ ЈЕНА!

НЕ ГЛУБИТЕ ГЛАВУ! ЈОШ ИМА НАДЕ!

ДОК СМО ЈЕЛИ, БЛЕСНУЛА ЈЕ НЕКА СВЕЛОСТ. А ГОТОВО ИСТО ВРЕМЕНО ЗАПЛА СЕ СТРАХОВИТА ТУТЊАВА... ЈАК ПОТРЕС ОБОРИО НАС ДЕ НА ПОД.

БИО ЈЕ ТО ЧЕТВРТИ ВАДРАК...

ПРВА КУЉА У КОЈУ СМО УШЛИ ИМАЛА ЈЕ ОСТАВУ ПУНУ СВЕГА И СВАСЕРА.

ПОТПУНОМ МРАКУ И ТИШИНИ ДОЧЕКАЛИ СМО ЗОРУ. А ТАДА, КРОЗ ЈЕДНУ ПУКОТИНУ, ЗИДУ УГЛЕДАО САМ СЕ ДНОГ МАРСОВЦА КОЈИ СЕ СТРАЖАРИО КРОЗ ЈЕДНОГ ЈОШ УСИЈАНОГ ВАДРАКА.

ОСТАЛИ СМО У ПОРУШЕНОЈ КУХИЊИ СТРЕПЕЌИ ОД СВАКОГ НОВОГ МИНУТА И ЧАСА...

ОТВАРАЊЕ КОНЗЕРВЕ БЕЗ КЉУЧА

У Америци је почела производња конзерви са поморанџиним соком које се лако отварају без кључа. Подигне се језичак и тако начне поклопац, а затим повуче трака, која сече меки поклопац по ивици. Очекује се примена оваквих поклопаца и на конзервама са другим садржајем.

КУЋИЦА У МОЗАИКУ

Француски чистач улица Рејмонд Исидор већ 30 година сакупља разнобојне комадиће стакла, порцелана и грнчарије из гомиле прашине коју у току дана сакупи. Ове делове он употребљава за декорацију своје кућице и дворништа. Тако је његов дом постао главна туристичка атракција поред цркве у Шартреу. На зидовима куће споља и изнутра налазе се у мозаику израђене чувене француске катедрале. У дворнику које је поплочано мозан-

ком преовлађују мотиви цветова. Саксије су такође обложене. Његова жена кува на пећи која је као и сви други делови намештаја у мозаику. Изузетак су столице које би постале сувише тешке кад би се обложиле цементом у који Исидор уграђује своје плаочице. Једино је још кров без мозаика. Сада Исидор који је већ уградио око 4 милиона комадића, тражи уметничко решење за кров.

РАДИО-ТЕЛЕГРАФИЈА НА МОРУ

Када пламен пустоши палубом усамљеног брода или ветар ураганском снагом ломи поклопце магацинских отвора, када се зауставе стројеви и крма више не може да се користи, када се гаси и последња нада на спасење а људима већ прети смрт, онда кроз стар лете узбуђујући знаци велике опасности на мору:

SOS... SOS... SOS... SOS...
Они значе: брод страда, живот људи је у опасности, потребна је најхитнија помоћ. Примивши тај знак најближи бродови мењају правац и највећом брзином плове према назначеном месту, да спасу људе а евентуално и брод. Колико је случајева беспримерне храбрости, човечности, повезачо са три слова — SOS! Већина људи, па и поморца, сматра да SOS није ништа

друго него скраћеница енглеске реченице »Save Our Souls« — »Спасите наше душе«. То мишљење је сасвим погрешно. Вратимо се мало у историју и подсетимо се како је на мору примењен радио.

Историјски проналазак наставника минерске школе А. С. Попова

— Пајва! Починемо! Мој помоћник Рибкин, који се налази у хемијској лабораторији, послаће извесне сигнале помоћу Херцових таласа. Те сигнале записаће Морзев апарат који је пред нама.

Тим речима обратио се присутнима 7. маја 1895. године у физичком кабинету Петроградског универзитета наставник Кронштадске минерске школе А. С. Попов. У сали је завладао тишина. Сви су гледали у апарат, поред којег је стајао и Ф. Ф. Петрушевски, стари наставник Попова. Чуло се тихо куцање апарата. Физичари су погледали час у усправну антену, која је висила напољу крај прозора, а час у апарат. Стари Петрушевски је узео телеграфску траку, погледао је и кредом на табли написао слово Х. Апарат је поново прорадио, а Петрушевски је дописао слово Е. Тачке, цртице, тачке, тачке... На табли су се најзад појавиле две речи — Хајрих Херц! То је било име научника који је створио основе за практичну примену електромагнетских таласа. При сутни физичари и стари научници били су одушевљени.

Тај дан — 7. мај 1895. године — сматра се даном проналазак радија. Четврти светски електротехнички конгрес, одржан у Паризу 1900. године, доделио је Попову за проналазак радија почасну диплому и златну медаљу.

Примена радио-телеграфа на морским бродовима

Поморци су у новом проналазку видели средство о којем су вековима маштали. Оно треба да им омогући везу са копном без обзира колико је брод удаљен од обала. Стога је већ у децембру 1898. године опремљен радио-телеграфом први поморски брод — енглески пловећи брод-светионик »Ист Гудвин«. Он се налазио поред пливача неколико миља северно од Довера. Само три месеца касније са тог брода, први пут у историји радио-веза, полетели су у стар позиви за помоћ. У густој магли на »Ист Гудвин« налетео је пароброд »Merjys«. Позив је примила обалска ста-

ница на рту Саут-Форленд, удаљена око 12 миља. Послана је помоћ. Брод је насукан на пливач а посада на време спасена! То се догодило 3. марта 1899. године.

Већа примена радио-телеграфа на бродовима отпочета је од 1902. године, када су бродовласници сазнали да је италијански физичар Маркони 11. децембра 1901. године успоставио радио-везу између Корнуела у Енглеској и Сент Џонсона на Њуфаундленду у Северној Америци. Интересантно је да се први трансатлантски радиограм састојао само из слова S, односно од три тачке!

Предузимљиви Маркони, коме је мајка била утицајна Енглескиња, привукао је пажњу енглеског адмиралитета. Основао је велико акционарско друштво »Међународна компанија за поморске везе Маркони«. Оно је сопственим апаратима опремило многе енглеске и италијанске бродове. Али, компанија је убрзо до-

знак за помоћ. »Компанија Маркони« је настојала да то буде њен знак — слова SQD (— — — — —). Поморци су знак схватили као скраћеницу енглеске реченице »Come Quick, Danger«, тј. »Долазите брже, опасност«. — Међутим, позив за помоћ слао се често без икаквог претходног знака.

Главни проблем на Другом међународном радио-телеграфском конгресу, одржаном у Берлину 1906. године, коме су присуствовали делегати 29 земаља, био је усвајање јединственог позивног знака за помоћ на мору. Било је неколико предлога и сви су одбачени, јер су имали недостатке; били су доста нејасни, ако се истовремено чује више радиограма.

Немачка компанија »Арко« предложила је знак SOE (... — — — —), који су употребљавали бродови опремљени њеним апаратима. Међутим, један од делегата приметио је да се слово Е по Морзевовој азбуци, које се предаје тачком, може такође погрешно чути у етру препуном радио-телеграфских позива и извештаја. Стога је предложио да се слово Е замени словом S. Тако је настао позив за по-

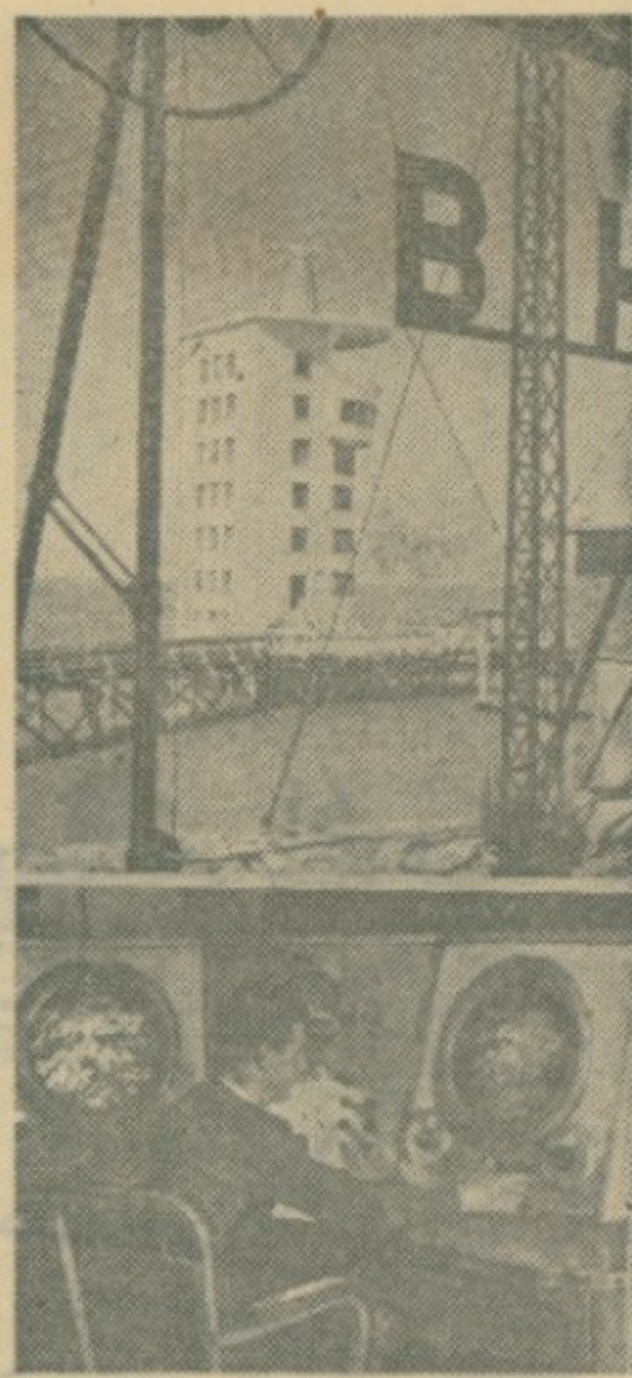
била опасне конкуренте у немачким фирмама »Телефункен« и »Арко«.

Када је и како настао знак SOS — знак невоље на мору

Да би одржала свој монопол у опремању бродова сопственим апаратима »Компанија Маркони« је донела праву људождерску одлуку! Она је забранила радио-везе са другим бродовима који немају њене апарате, чак и када они моле за хитну помоћ! Ти несхватљиви захтеви одбачени су на Првој међународној радио-телеграфској конференцији, одржаној у Берлину 1903. године. Тада је предложено да се утврди и позивни

моћ на мору — SOS (... — — — —) — кратки ритмички знак састављен од три тачке, три цртице и три тачке. Он се лако разуме чак и када се врло брзо предаје. То је било 3. новембра 1906. године.

Према томе, знак SOS нема ничег заједничког са трагичним реченицама, као што су: »Save Our Souls« — »Спасите наше душе«, »Save Our Ship« — »Спасите наш брод«, »Send Our Succour« — »Шаљите нам помоћ« итд. То су касније додали сами поморци, као што су наши поморци од знака SOS измислили фразу »Спасите од смрти«.

РАДАРСКИ СИСТЕМ НА НЕМАЧКИМ РЕКАМА

На обалама река Елбе и Везера у Немачкој подигнут је ланац радарских торњева који прате кретање бродова који плове према Северном мору и назад или до пристаништа Хамбурга и Бремерхагена. Овај систем сачињава десет торњева. Центар система налази се у Куксхавену на Елби. Ту је торањ висок седам спратова. Шест до осам радарских екрана у овој згради омогућују потпуни преглед пловидбе на том делу Елбе. У овој централној торањи стижу информације из целог система торњева који су без људства. Центар је повезан радиом са свим пловним објектима, бродовима и багерима који из центра примају инструкције за пловидбу.

КОСМОНАУТОВ МОТЕЛ

Џон Глен, први амерички космонаут, и његових шест другова, који располажу са пола милиона долара, одлучили су да саграде неколико мотела у Флориди. Практичан човек.

МАЛИ КОЊ... МОТОР

Два млада Израелца крећући су у Африку и превалили пут у дужини од 26.000 километара. Путовали су у једним малим израелским колима названим Сусита, што значи »мали коњ«. Исто тако се звао и један стари град саграђен на обалама Тиберијског језера у Палестини, који је у старо време био центар за гајење коња.

ВЕЧНО ПРОЛЕЋЕ

Точкови аутомобила нагло су зашкрипали. Пред нама се указа усамљена шума. Околу — свуда снег. Као у зимским месецима. Мук и тишина. Ништа се не чује. Ту и тамо се види понеки траг срне која се, вероватно, повукла у хранилиште. На оголелим гранама висе леденице. Ниједан цркулт птице да се чује! Укратко: све подсећа на зимско доба које је у стању да све живо потера у своја склоништа...

Надазимо се у једном од наших најугледнијих ловишта, у Липовици. Ту, двадесетак километара јужно од нашег главног града, простире се преко десет хектара лепо узгајане шуме која у себи скрива чопоре муфлона, јелена, мноштво срна, још више зечева и фазана. И већ са првим пролећним (не календарским) данима та шума оживи. Царкути птица и журњава срна стапају се у хармоничну мелодију која мами сваког дошљака неком опожном снагом.

Али у тој дивној шуми има и данас, у ове изненадне снежне дане, понешто што неупућеног посетиоца подсети на право, ведро пролеће. Тачни-

је: ту се одвија један мали природни феномен пред којим ће и научник зачас задивљен стати, јер ће га нешто подсетити на — вечно пролеће.

Шта је то? Шта се ту, заправо, скрива?

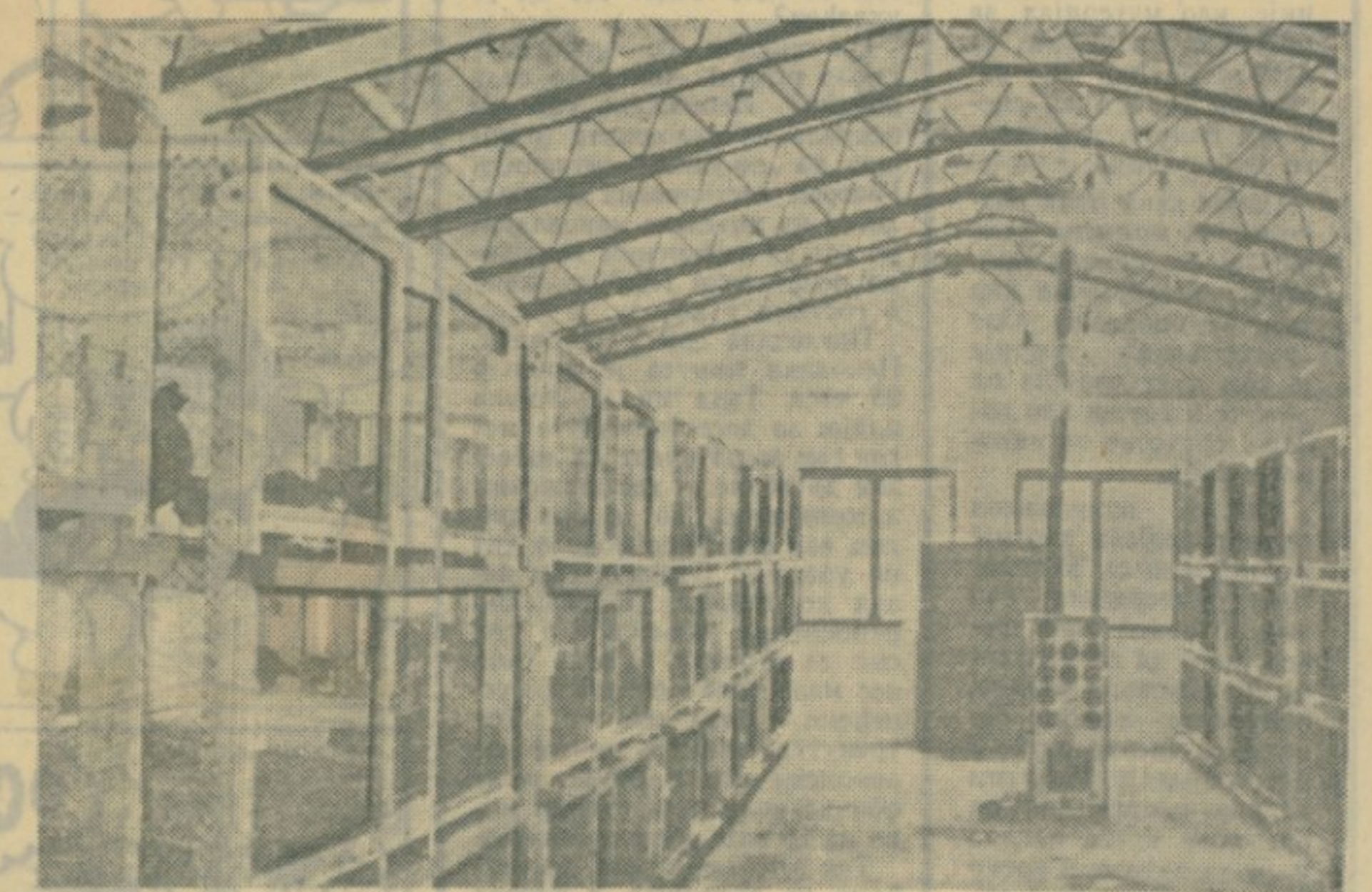
Још из далека, кроз оголеде гране, назире се блок приземних зграда. И већ на самом улазу у једну од тих зграда стоји табла са упозорењима... Тек тада постаје јасно да су ту посредни неки огледали који су резултати само делимично допрли до јавности.

Домаћин, инж Ковачевић, омогућава нам да нешто видимо од онога што се скрива иза затворених врата. Изненађење је било велико. Утолико веће што смо понешто знали о томе да су уробиени инстинкти животиња остајали кроз векове непроменљиви. А ту, у тој чудесној »фабрици« — као да се све одједном изменило, као да важе закони вечног пролећа...

Јер, заиста, читав унутрашњи распоред просторија, мноштво електричних прекидача и најразличитијих уређаја у свему подсећају на праву фабрику. У њој су ла-

бораторијски радови младог биолога Божидара Пекиња, сарадника Биолошког института, ударили печат на корените промене фазана, до јуче дивљачи која се гнездила само у пролеће, и то са укупним капацитетом до петнаестак јаја годишње.

А сада, у невреме, у тој занимљивој »фабрици« носивост фазана је непрекидна. И, да би феномен изгледао још занимљивији, фазани ту, у тој огледној просторији, изгледају усред зиме као у одмаклом пролећу: обучени у раскошну одору, својим крицима и песмом као да желе сваког случајног намерника да подсети на то да се ту човек, млади научник, поиграо законима природе. Јер упорним, систематским научним истраживањем закона природе, њему је пошло за руком да омогући носивост фазана готово преко целе године, и то »управљањем« неких невидљивих хормонских, коначно, који су, иначе толико сложени код сваког живог створа. Минималним »померањима« унутрашњег распореда тих хормона, младом биологу је пошло за руком да код фазана изазове и спољне морфолошке промене, а као по-

ЈЕДНО ОДЕЉЕЊЕ ОГЛЕДНЕ ФАЗАНЕРИЈЕ

следицу свега тога — да њихову носивост продужи за више од стотину дана у години.

Та носивост фазана траје још од прве половине децембра. И престаје тек средином јула, дакле, после седам месеци, јер ће се тада фазани намерно пустити на заслужени »годишњи одмор«, како би и у наредној сезони

продужили свој, за њих неухватан, али за човека врло уносан посао. На тај начин, практично, природни прираштај фазана биће на том добру више него удесетостручен. А ако се то стави под лупу економисте, рачуница би изгледала оваква:

Претпоставимо ли да се од 150 јаја (колико сада може да снесе свака фазанка) из-

веду само две трећине фазанчиња (што није немогућно у рукама стручњака), онда би приход од сваке фазанке, и после урачунавања свих трошкова, премашило годишње 100.000 динара. Јер цена сваког фазана се креће око 2.000 динара. А то су цифре које најречитије говоре о значају научног доприноса биолога Божидара Пекиња.

НЕВИДЉИВИ ДЕСАНТ

У току другог светског рата у покрету отпора у окупираној Француској истакла се Елизабета Денхам. Једном су је Немци заробили. Пре него што ће прећи друм она је погледала десно. Немачки полицајац приметио је то и било му је сумњиво, јер људи на континенту у таквој прилици прво погледају лево. Закључио је да је ова жена дошла из Енглеске, где се саобраћај креће левом страном пута. Ухватиена је и бачена у затвор. Али чланови француског покрета отпора напали су затвор и избавили је. Оде Елизабета Денхам описује узбудљиво спасавање савезничких авијатичара оборених над Француском.

назад ка хотелу. Нисам желела да гестаповци помисле да сам крадљивац кола. Ускоро сам опет била код авијатичара који су лежали у песку где сам их оставила. Од чамца није било ни трага.

„Једноруки“ чамца

Тренуци као да су се отегнули у бесконачност. Изненада чули смо тихо брујање мотора. Пошла сам у том правцу и једно стотинак метара даље угледала сам црно обојени моторни чамца. У њему се назирала силуeta једног човека.

— Лепа месечина — узвикнула сам уговорени знак.

— Греје као сунце — допре глас из чамца.

За неколико минута укрцали смо се у чамца и као сардине збили смо се доле на дно. Требало је сада неопажено испловити из луке.

Кришом сам погледала на часовник. Остало нам је још 15 минута да прођемо крај страже на зиду. Да ли ће Жак успети? Прамац чамца је споро секао воду. Морнар је био снажан човек, али је у рукама имао само једно весло.

— Зашто не употребите оба весла, — запитала сам.

— Немци су забранили да се у чамцима држе оба весла. Плаше се бекства.

Изненада море се узнемири и таласи су постајали све виши. Чамца је променио правца и удаљавао се од места где смо требали изаћи из луке.

— Мораћу да упалим мотор — рече морнар.

Стрепила сам да бука мотора не привуче пажњу немачких стражара, поготову сада када смо се налазили на најопаснијем месту. То сам рекла.

— Колико је сати, — упита морнар.

— Дванаест прошло три минута...

— Добро је, Жак је имао довољно времена да удеси Немце.

Кроз ноћ забруја мотор. Чамца заокрену и пође ка излазу из луке. Док смо се пуни стрепње и неизвесности приближавали зиду, угледах силуete људи. То је могла да буде само немачка стража. Али тада смо чули поздраве на француском. Жак је одржао реч. Он и његови другови „заменили су“ немачке стражаре. Пролаз је био слободан.

Брод спасења

Упутили смо се ка пучини, ка одређеном месту где нас је чекао савезнички брод, који је требало да нас прихвати. Тако је била радио-везом уговорена акција „Невидљиви десант“. Али тек што смо помислили да је све у реду, кад из таме, са левог крила зида, који је овичавао луку,

одјекнуше пуцњи. Немачки стражари приметили су приближавање брода пре него што смо га ми угледали.

По договору брод је требало да заокрене и тек тада да му се ми приближимо. Пушчани и митрајеска ватра постајала је све жешћа. Зрна су падала свуда око нас. Један метак ударио је у ветробран на чамцу и стакло се распрело у парампарчад. Осећала сам жестоку бол. Комадићи стакла, као иглице, зарили су ми се у лице и крв је почела да цури. Срећом већ смо били на супротној страни од брода, тако да нас је он својим трупом штитио. Одозго, са палубе, бацили су нам корпу и лестнице. Прво су се извукли рањеници. Окренула сам се човеку у чамцу, и пружио руку овом безименом ратном другу, који се ноћас звао: „Лепа месечина“.

— Припазите се при повратку — рекох.

— О! — узвикну морнар.

— сад ћу да наставим да пучам рибу до зоре. Ујутру ће је на тржници продавати Немцима. Они ће ми се пообичају, хвалити како су синоћ у луци потопили овај брод, а ја ћу их плескати по рамену и говорићу им: „Браво! Браво!“ Тако се узајамно лажемо већ две године.

У пола три по подне са петицом повређених авијатичара обрела сам се изван зидина луке. Радио пријемник сам увила у стар јекинтош, причврстила га за бицикл и повезала се низбрдо да пронађем Пјера. Нашла сам га у његовој канцеларији у хотелу, окруженог храпама рачунских књига. По изгледу, то није био човек од акције, али чим је чуо новости безазлено лице „рачуноиспитача“ преобрази се.

— Мораћемо да причекамо Жака — рекао је. — Са њим треба да направимо план за бекство.

Ускоро се појави и Жак. Рекли смо му да вечерас треба да пребацимо пет савезничких авијатичара, оборених изнад Француске. Младић је весело одмахнуо руком.

— Није то ништа. Све ћу то уредити. Чамца ће доћи на одређено место и покупиће друштваце. Будите на о-

бали мало пре пола ноћи. Лако ћете проћи кроз излаз луке, наравно не палећи мотор. Стража се смењује тачно у поноћ. Ми ћемо се побринути за њих. У реду?

Сложили смо се са овим планом.

Бекство у гестаповском аутомобилу

Отишла сам до гараже у дворништу где су се налазили бегунци. Само тројица од њих могли су да се крећу. То је отежавало њихов пренос до обале. Размишљала сам како то да организујем. Отишла сам до Пјера.

— Можете ли да позајмите аутомобил? — запитала сам га. — Тако најлакше могу рањенике да пребацим до обале.

Он је климнуо главом и одмах изашао из хотела.

Време је пролазило. Ноћ се увелико спустила, а Пјер никако да се врати. Постала сам нервозна, али сам добро крила да бегунци не би приметили моје узбуђење. Изненада чула сам брујање мотора аутомобила у дворништу.

Погледала сам кроз прозор, надајући се да је то Пјер дошао. Тренутно нисам схватила ситуацију, када сам угледала велика црна кола. Али чим су из њих изаша два гестаповца постало ми је све јасно. Немци су нешто сумњали и дошли су да испитају. Где је Пјер сада? Да ли је ухваћен?

Ни секунду се више није смело губити. Али како сада побегти? Неопажено сам се искрала из склоништа и пошла да „оушим“ ситуацију. Гласови гестаповаца допирали су из хотелске канцеларије, где су унакрсним питањима испитивали Пјерову жену о гостима у хотелу.

Погледала сам у часовник. Неколико минута је прошло 23 часа. Тада ми је синнула идеја: за десетак минута могла сам авијатичаре да превезем до обале — гестаповским аутомобилом. То је био ризик, али нешто се морало хитно урадити. Отрчала сам назад до гараже. Понели смо непокретне рањенике и сви смо се стрпали у кола. Ако нас мало срећа послужи, успећемо. Дала сам гас. Тог тренутка чинило ми се да авионски мотор бруји, а не обична кола. Али срећом нико на то није обратио пажњу.

Тек што смо хтели да изађемо из дворништа, а испред нас се указаше друга кола. Срце ми је залупало од радости када сам препознала Пјера у позајмљеним колима. Махнула сам му руком кроз прозор.

— Два гестаповца су у хотелу и испитују вашу жену. Она се сјајно држи. Пођите и ви и задржите их што можете дужи, док не вратим кола. Онда неће бити никакве сумње... Да ли ће чамца бити спреман?

Пјер је климнуо главом. Пажљиво сам возила кола гледајући да не скренем у песак и да не оставим никакве трагове. Код једног удубљења на обали зауставих аутомобил и људи изађоше, а ја пуном брзином потерах

РАСТЕГЉИВА ХАРТИЈА

Хартија је одавно пре стала да служи искључиво као материјал за писање. Данас се она користи: за разне изолације, као материјал за постелину и пелене, за израду обуће, као заштитна ограда од снежних намета, и у многе друге сврхе.

Поред свих ових разноврсних примена недавно је освојена и производња еластичне хартије за амбалажу. Ова „растељива“ хартија је три пута чвршћа од обичне и служи као најбоље средство за паковање робе.

Цакони направљени од пет слојева хартије и напуњени са 50 килограма материјала као што је цемент или шећер, могу да издрже само 9 претовара. Наиме, они после деветог бацања са висине од 1-2 метра прскају. Међутим цакони направљени од ове нове врсте папира могу да издрже и преко 20 истовара са исте висине.

Нова врста папира по ред амбалаже служиће и за пресвлачење намештаја, за књиге и друго. У последње време у Сједињеним Државама је произведен папир растељив у два правца: начињен од два слоја папира постављена у различитим смеровима.

НИЈЕ САН НЕГО ЈАВА

Веровали или не, али једног јутра прошетала су се четири тигра булеваром у Буенос Аиресу. Непажњом чувара циркуса они су изишли из кавеза.

Ретки шетачи по булеварима у тим раним часовима најчешће су лица која су ноћ провела по локалним и која су била под дејством алкохола и спавана. Један од тих пролазника рекао је своме пријатељу да види тигра

и да га је страх, а овај му је одговорио: „у том стању, у коме се налазиш, теби могу да се привиђају и тигрови“.

Да би доказао свој скептицизам он се приближио животињи и понудио је салатом коју је понео из последњег локала. Али, у том тренутку су се појавила и остала три тигра. Ово га је брзо освестило и натерало у дивље бекство.

КАО ЧЕКИЋ...

Ултразвук налази све шире примену у савременој медицини и у техници. Он се успешно користи као средство за лечење, док га техника употребљава за конзервирање, испитивање унутрашње структуре производа, мерење дубина, као и у друге сврхе.

Недавно су амерички инжењери успели да нађу нов „посао“ за ултразвук. Они су га искористили у грађевинарству за побијање челичних шина које треба да носе целу грађевинску конструкцију. Помоћу ултразвука наби-

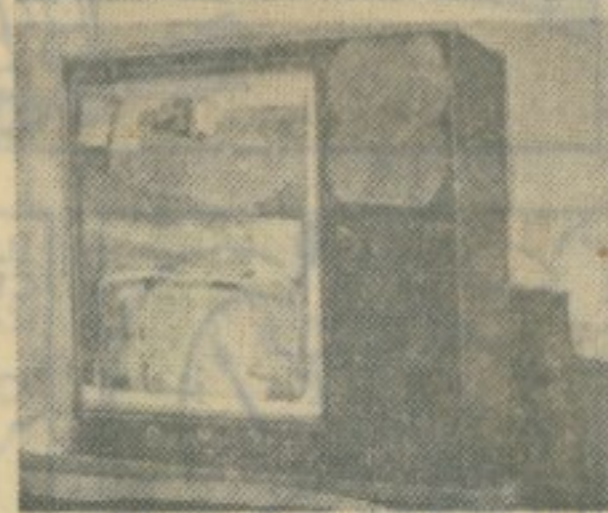
јање челичних стубова је далеко брже него помоћу парних чекића. За 300 удараца парном чекићу је потребно пуних 50 минута, док се помоћу ултразвука овај посао обави за свега два минута.

Ултразвук има предност не само у погледу брзине већ и заштите људи. Док парни чекић приликом набијања челичних стубова изазива страшну буку, која смета и радницима и становницима у чијој се близини изводе грађевински радови, ултразвук не изазива никакав шум.

Хлађење помаже гојењу стоне

Електрични вентилатори помажу гојење стоне. Експерименти који су извршени на универзитету у Калифорнији показали су да је стока у шталама са добрим вентилаторима добијала 32 процента више у тежини у поређењу са оном која није расхлађивана за време топлих летњих дана.

Икс зраци врше преглед пртљага

Др Дели из Лос Анђелоса конструисао је уређај за преглед путничког пртљага икс зрацима. На тај начин се са лакоћом проналази предмет у пртљагу без непријатног претреса за путнике и без тешкоћа за особље на аеродромима. Одмах после мерења службеник стави пртљаг у овај апарат и на телевизијском екрану види сумњиве делове. Овај проналазак је остварен после неколико трагичних случајева експлозије у ваздуху, које су биле дело душевних болести или атентатора, у Америци.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) планински венац у СССР; 6) птица певачица; 8) неман; 9) речна и морска животиња; 11) индомајска птица из реда грабљивица; 14) део коњске опреме; 15) птица певачица; 16) страна мушког име; 17) рибарска мрежа; 18) иницијали нашег књижевника („Проклета авлија“); 20) ономатопеја лављега; 21) памет; 22) лична заименица; 23) позив; 25) историјско место у Мајори Азији; 26) врста америчких папуга; 27) иницијали нашег књижевника („Смрт Смајлага Ченгића“); 29) врста зебе; 32) свеж; 33) град у Аустрији; 34) тропска птица из реда пузавица; 37) струјање ваздуха.

Усправно: 1) менично јемство; 2) два слова; 3) град у Пољској; 4) иницијали руског књижевника („Ука Вања“); 5) врућина, жега; 6) осушене стабљике жита; 7) део ноге код птица грабљивица; 8) староруслејски цар; 10) попут; 12) стара мера за течност; 13) аутомобилска ознака за Гостин; 18) индустријска биљка; 19) назив; 21) упадање; 22) личност из Гогољевог романа „Тараас Булба“; 23) планина на Блиском истоку; 24) назив за средњу школу у Француској; 25) острво на Јадрану; 26) немачки прелог; 28) хладно оружје; 30) река у Србији; 31) притока Западне Мораве; 35) слово латинице; 36) хемички знак за галијум.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) „Леобе“; 5) чега; 6) см; 8) Сафо; 10) ав; 12) Еро; 13) греда; 15) нл; 16) прелат; 17) оса; 19) клима; 20) дур; 22) Еос; 23) сатин; 25) так; 27) тротил; 28) ир; 29) Аврам; 30) уже; 31) ни; 32) Алеп; 33) Н(ушић) Бранислав; 35) елан; 36) Иљмен.

Усправно: 1) Дефо; 2) ето; 3) оа; 4) ес; 5) Чарлс Дарвин; 7) „Мадам Сан Жен“; 8) сенс; 9) Бреле; 11) вата; 13) Грк; 14) Еллот; 18) аутор; 21) ритам; 23) стан; 24) Ним; 26) креп; 30) улаи; 32) але; 34) би; 35) ем.

Преко радио-апарата...

Сваки радио-апарат или неки други електронски амплификациони систем може служити као звучни извод ових немачких „Минихорд“ оргуља. Портал клавијатура има распон од четири октаве.

Личи на памук

Према тврђењу совјетског физичара Всеволода Тројицког, површина Месеца је прекривена дебелим слојем материје која је порозна и личи на памук. Проучавајући површину Месеца совјетски научници су дошли до закључка да се стене на Месецу не састоје од базалта, како се то до сада сматрало, већ од гранита.

Гигантски рељеф

На мермерној површини, високој 150 метара и широкој 12 метара, у близини центра за производњу мермера „карара“, у Апенинима, једна група уметника треба да изradi цинковски рељеф. Међу уметницима који ће узети учешћа у изradi овог рељефа налази се и Пабло Пикасо.

Вруће кобасице на столу

У Западној Немачкој један инжењер направил је справу за грејање кобасица до одређене температуре, када су оне најпријатније за јело. Грејање се врши воденом паром створеном испаравањем воде која се налази на дну стаклене посуде у коју може да стане 80 кобасица. Ова се посуда изнесе на сто и кобасице су увек топле.

Масовна погибија риба

Феномен познат као „црвена плима“ убија милионе риба на аустралијској обали. Риба из Новог Јужног Велса саопштавају да милиони риба пливају према обали да би угинуле. Кад се баци натраг, даље од обале, оне се поново враћају према обали. Биолог Вилијамс сматра да је овај феномен вероватно изазван огромном количином планктона који стварају хемикалије отровне за рибе. Црвена плима позната је и у Флориди где је била изражена у знатно већој мери. Назив потиче од црвенкасто обојене воде коју стварају планктони.

Јесће ли већ чим да...

...реч концерт настала је од италијанске речи „concerto“ (концерто) што значи такмичење.

...Један делфин може да се утркује са једним контрааторпијером и да плива просечном

брзином од 62 километра на час. У случају опасности делфин достиже брзину од 80 километара, а рањен и 112 километара на час.

...стари Египћани имали су неку врсту кашника али им оне нису служиле за узимање хране, већ за мешање боја.

...један од вођа француске револуције гроф Мирабо изгледао је необично када је 1749. дошао на свет — имао је велику косу и два зуба.

...боја тона људског гласа зависи од облика гласница, носне шупљине и заобљености усана.

...да би произвела 453 грама меда, пчела треба да обиђе око седам и по милиона цветова.

...најстрашнија епидемија која је владала у свету је без сумње епидемија куге позната као „црна смрт“ која је харала од 1333. до 1382. године. Она је у Азији и Европи изазвала смрт око 75 милиона лица.

Одмах иза ње долази епидемија грипа или „шпанске грознице“ од 1918—1919. године, за коју се мисли да је одвела у смрт око 21 милион лица.

...Берлиоз је 1830. обрадио Марсељу Рује де Лида за велики оркестар и два хора.

...ној може да трчи брзином од 70 километра на час.

...београдска позорница публика половином прошлог века више је волела историјске комедије него комедије. Кобебуови „Крстоносци“ су тако донели приход од 1801 гроша што је био рекорд за оно време.

...према мишљењу стручњака родитељи са плавим очима скоро увек имају децу са плавим очима, а родитељи са црним очима могу да имају децу са плавим очима.

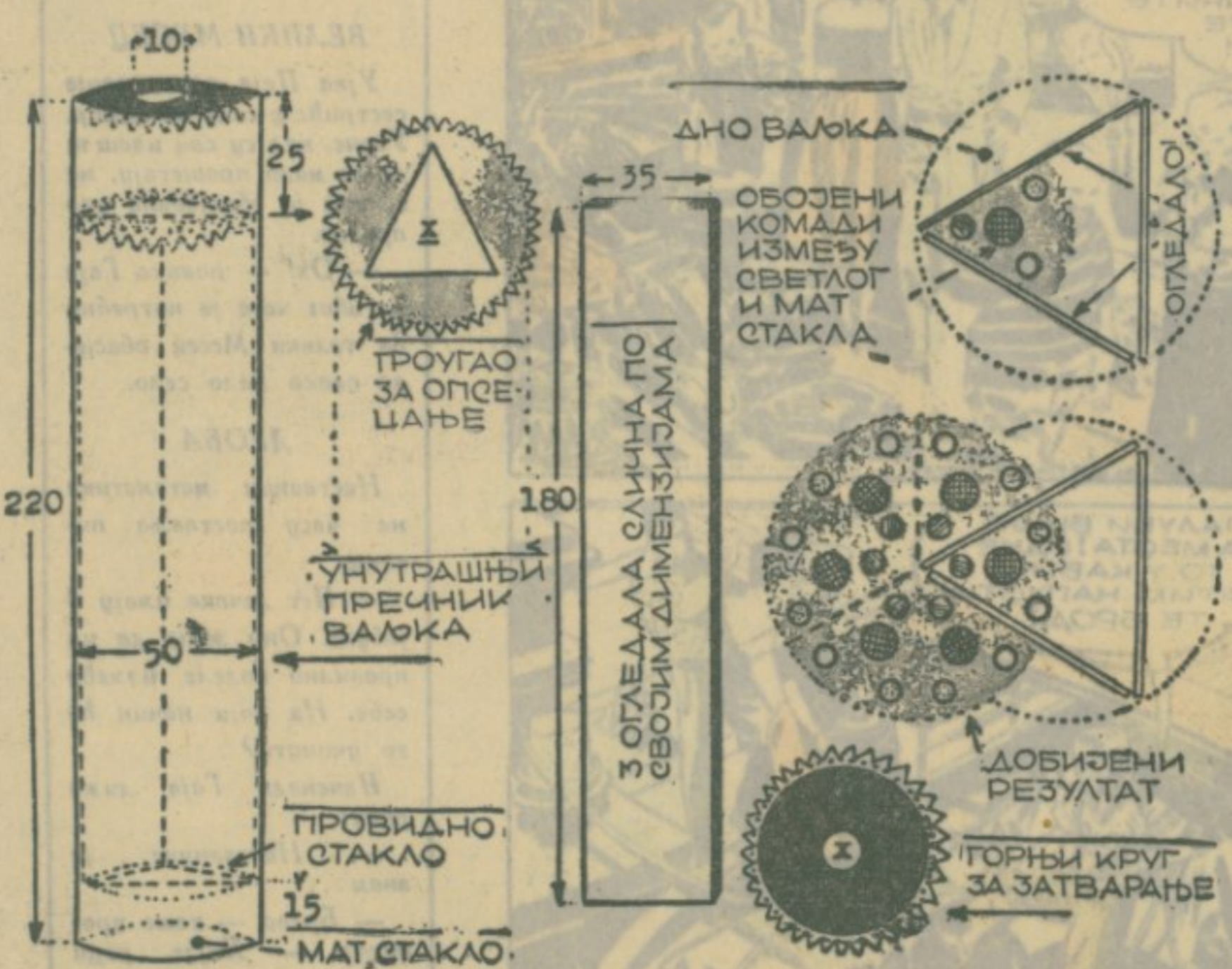

...коњ је одрастао већ од 30 месеци.

...оно што ми данас називамо симфонијом развило се у 17. веку из оперске увертире, али Италијани и сада називају увертиру симфонијом.

...у Скандинавији не ма чежева.

НАПРАВИ САМ

Калејдоскоп

Вероватно ће се свако од вас зачудити шта је то калејдоскоп. Ако упитате ваше родитеље они ће вам казати да су се њим и они у младости

радо забављали и да је то један обичан таман ваљак у чијем су унутрашњем делу огледала тако распоређена да могу да објасњавају мале обо-

јене стаклиће. На тај начин онај ко гледа у њега види различите симетричне предмете. Како се то постиже? Једноставно, јер у огледалу

се предмети постављени између огледала вишеструко огледају, а њихови сликови умножавају тако да један комадић црвеног стакла изгледа као више таквих комадића. А резултат је, на пример, звезда са више кракова након постоји један једини крак. Калејдоскоп је према томе једна лепа играчка.

За калејдоскоп узмите дебљи картон у тамнијој боји и од њега начините ваљак дугачак 22 сантиметра а у пречнику шириок око 5 сантиметара (ове димензије можете по вашој вољи и променити). На доњем крају ваљка ставите комад мат стакла и учврстите га за омотач ваљка лепком. На 15 мм изнад овог стакла ставите друго, провидно, стакло, учвршћено на унутрашњим ивицама ваљка (гледа слика на нашем цртежу). Између ова два стакла ставите парчиће стакла различитих боја. Изнад, то јест унутрашњом дужином ваљка поставите лицем у лице три огледала тако да чине „троугао. Њихове димензије треба да буду 18 са 3,5 см — у случају да сте прихватили димензије које смо вам горе за ваљак дали. Ова огледала су на горњем крају покривена једним кругом од ивиче картона који се за унутрашњи зид ваљка залепи по наубљеној иници. У средини круга треба исећи део у облику троугла (види десни цртеж у углу) који одговара троуглу који између себе заклапају огледала. Најзад, ваљак је на врху затворен кругом чији спољни пречник одговара пречнику ваљка и у чијој је средини пробушен

отвор кроз који се и гледа у унутрашњост ваљка. Овај отвор треба да има пречник од 1 см.

На нашој слици која је означена као „дно ваљка“ види се да су они предмети обојени са два огледала, што даје, кад се гледа кроз централни отвор од 1 см, цртеж доле „добијени резултат“.

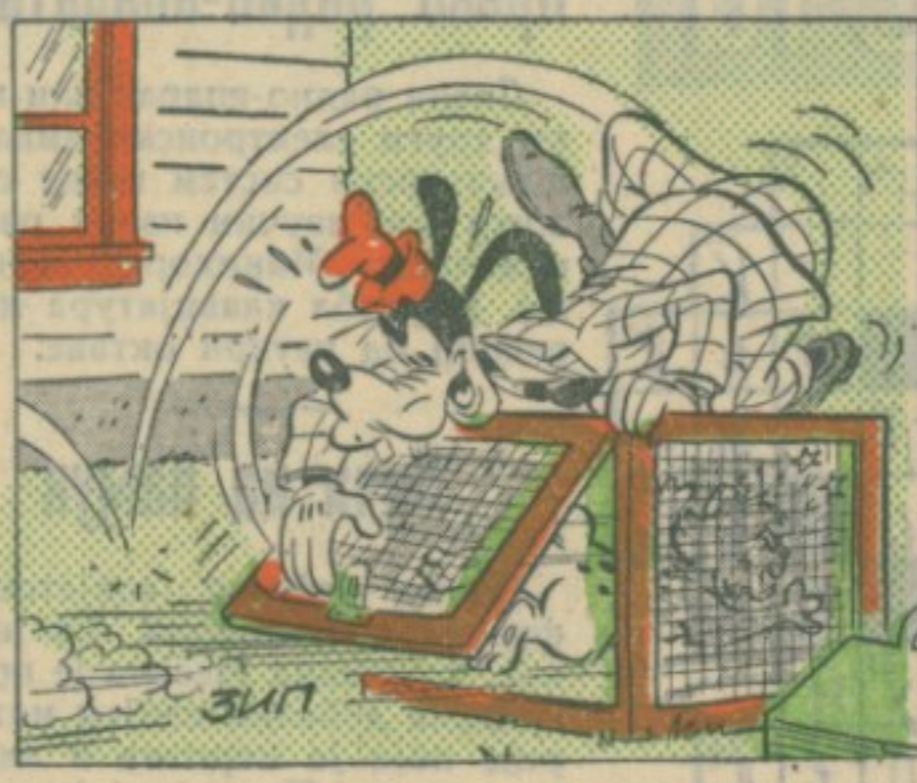
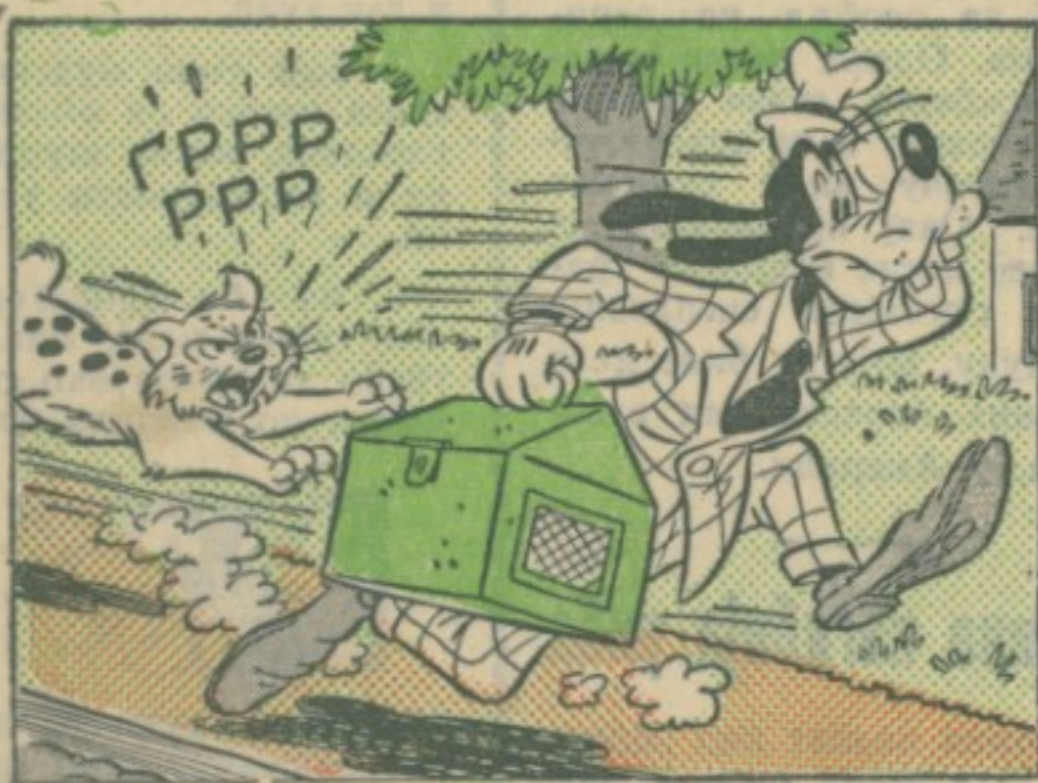
Сад вам је калејдоскоп готов. Са сваким вашим покретом парчићи стакла у њему мењају место и тако се добија увек нова слика, што може да вас забавља у бескрај.

Добро је знати

Пудер је углавном мешавина штирка, талка, цинкпудре, бизмутове соли, боје, есенције и другог.

Маст за ципеле је смеша карнауба воска, чађа и терпентинског уља.

Пелард је легура платине и бабра с нешто сребра или неког другог метала и употребљава се за делове сатова.

Ква-Ква!

вођеује Паја Патак

ОПАСНА БОЛЕСТ

— Зашто се не дижеш из постеле, време је за школу — пита Паја Рају.

— Болестан сам — одговара Раја.

— Од чега? — упита забринута ујка Паја.

— Од школе — са уздицом одговори Раја.

ВЕЛИКИ МЕСЕЦ

Ујка Паја одвео своје сестриће у село на одмор. Увече, кад су сви изашли да се мало прошетaju, месецина је објасјавала цео предео.

— Ох! — повика Гаја — због чега је потребно да толики Месец објасјава овако мало село.

ДЕОБА

Наставник математике на часу поставља питање:

— Пет дечака имају 4 јабукe. Они желе да их правилно поделе између себе. На који начин ће то учинити?

Изненада Гаја диже руку:

— Наставниче, ја знам...

— Браво — каже професор — Хајде, реци Гаја.

— Нека начине компот.